

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:37

SAYI:442

EKİM 2014

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Kayseri Kültür ve Turizm Derneği adına
Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ
Dr. Ahmet KAYASANDIK

HAKEM HEYETİ

Av. Nevzat TÜRK TEN (Erciyes Dergisi Emektarı)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Şüleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)

Doç. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Doç. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Doç. Dr. Kudret ALTUN (Erciyes Üniversitesi)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@mynet.com

alimgercel@mynet.com

YIL: 37 ★ SAYI: 442 ★ EKİM, 2014

İÇİNDEKİLER

SAYFA

<i>Meşhur İntihaller: 1, Peyami Safa Kimin İntihalini Yakalamıştı?</i> Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU.....	1
<i>İsterim ki "Bir" Görsün! (Şiir)</i> Zübeyde GÖKBULUT (Gelin).....	3
<i>Türk Millî Eğitiminde Öğretmen Yetiştirme Sistemi Üzerine</i> Prof. Dr. Remzi KILIÇ.....	4
<i>Cumhuriyetimizle Nereden Nereye?</i> Muhsin BOZKURT.....	7
<i>Yiğit (Şiir)</i> Hızır İrfan ÖNDER.....	9
<i>Muhsin İlyas Subaşı'nın Romanları-2: Ben Onurumu Çiğnetmem</i> Yrd. Doç. Dr. ESRA KÜRÜM.....	10
<i>Hicaptan Gözyaşı'na (Şiir)</i> İbrahim ŞAŞMA.....	17
<i>Deniz Gözlerin (Şiir)</i> Aysel FINDIK.....	17
<i>A. Vehbi Ecer'le Mülakat: Mezhepler Din Değildir</i> Oğuz ÇETİNOĞLU.....	18
<i>Camilerimiz (Şiir)</i> Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....	21
<i>Ali Rıza Karabulut</i> Yrd. Doç. Dr. İsmail Hakkı MERCAN.....	22
<i>Yeter Artık!</i> Prof. Dr. Saadettin Yağmur GÖMEÇ.....	26
<i>Gör ki Nesi Kaldı II (Şiir)</i> Sadık SOFTA.....	27
<i>Geri Kalmışlığımız ve Devlet İradesi</i> Hasan TÜLÜCEOĞLU.....	28
<i>Başta Gelen (Şiir)</i> Ali AKÇEKEN.....	29
<i>Bir Gönül Rehberi: İsa Kayacan</i> Melahat ECEVİT.....	29
<i>Barış Niçin Yok?</i> Arzu KÖK.....	30
<i>Tanıtım: Tokat'tan Mısralar-3 Şiir Antolojisi</i> Turan YALÇIN.....	31

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 7,5 TL

Yıllık abone bedeli: 50 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 90 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Orta Sanayi Bölgesi, Gazibey Caddesi, Nu.: 15 (Anatamir Karşısı) KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

MEŞHUR İNTİHALLER: 1

PEYAMI SAFA KİMİN İNTİHALİNİ YAKALAMIŞTI?

Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU

Intihal, bir kişinin kendisine ait olmayan bir fikri, eseri, deseni, notayı, vb. kendi adına bağlamasıdır. Bu iş bilim ve sanatın kanseridir, vebasıdır, vb. Günümüzde bu iş (!) öylesine ileri götürülmüştür ki pek çok kişi bu sayede doktor (dr.), yardımcı doçent (yrd. doç. dr.), doçent doktor (doç. dr.) profesör doktor (prof. dr.) derecelerini ve unvanlarını kazanmıştır (!) Hatta bu derecelerden birden fazlasını bu yolla kazanan (!) kahraman bilim insanları (!) bile vardır. Geleceğin bilim ve sanat dünyasına ışık tutar düşüncesiyle, biz de bazı ünlü örnekleri sizlere sunmak istiyoruz. Ama unutmayınız, bu intihalcilerin bazen öyle güçlü arkaları vardır ki hem intihalcilerden kaçınır, hem de olayı ortaya çıkaran kişi zor durumda kalır. Bu diziyi zevkle, heyecanla ve üzümlere takip edeceksiniz. Belki de 'Bizim intihalciler de var mı?' diye bekleyeceksiniz. Hatta 'Vay canına, bu kocaman hoca da mı onlardanmış...' de-yip hem şaşıracak hem de üzüleceksiniz.

***

İntihal nedir? Bence intihar kalıbından türetilmiş bir kelime... Yakalanırsanız durumunuz intihardan daha beter olur. Tabii bu 'daha beter olmak' kişiye göre değişir. Kimisi intihalciliği bir şeref madalyası gibi yakasında, belki de alnında taşır, kimisi de utancından, icat ettiği yerin onuncu katına kaçar! Sözün özü intihal, başka birinin ürünü olan bir çalışmayı bir başkasının kendine mal etmesidir. Yani, Türkçesiyle söylemek istersek aşırıdır. Hırsızlıktan farkı, bunda çalınan emektir, hırsızlıkta ise maddedir. Bir kalem bile çalsanız adınız hırsızca çıkar da kocaman bir kitabı kendi adınıza mal edersiniz kimse size hırsız diyemez, dese dese intihalciler deyiverir.

Ülkemizde bu konu ile ilgili olarak yayımlanmış bir de kitap vardır. Dış kapaktaki adı bile ilgi çekicidir: EDEBİYATTA ÇALINTI... Adın ilk kelimesi oldukça küçük harflerle gösterilirken ikincisi kocaman harflerle yazılmış. Üstelik ikinci kelimenin ilk harfi olan ç, öbür harflerden farklı olarak kırmızı renklidir. Yazarımız ise Hayri K. Yetik'tir.

Bugün sizlere ünlü yazarımız Peyami Safa'nın yakaladığı bir intihalden söz edeceğim. Ama artık gelenekselleşmiş bir intihalciler yakalama olayını dik-katlerinize sunuyorum:

Efendim, iyi Fransızca bilen ve sürekli olarak o dille kaleme alınmış romanları dilimize aktaran bir çevirmenimiz var. Haydi, adına Mehmet diyelim. Onun son aylarda yayımlanmış bir çevirisi var. Balzac'tan da olabilir, Hugo'dan da... Fakat o da ne? Piyasada aynı romanın bir başkası tarafından yapılmış bir çevirisi de satılmaktadır. Onun adını vermeyi gereksiz görüyoruz. Çevirmen Mehmet hemen yayıncısı ile temasa geçer. İki romanı iyiden iyiye incelerler. Evet, bu ikinci kitap kendilerinin-kindenden aşırıdır.

İki çevirmenin yolları mahkemede kesişir. Avukatlar gerekli savunmayı yaparlar. İkinci çevirmenimizin avukatı, Fransızca cümlelerin Türkçeye doğru yapılmış çevirilerinin elbette aynen olması gerektiğini söyleyerek müvekkilini savunur. Sözünü uzatmayalım, çevirmen Mehmet söz alır:

"Sayın hâkim, lütfen sorar mısınız; çevirmen arkadaş bu işi yaparken kitabın asıl baskısını bütünüyle mi çevirmiş, yoksa atladığı yerler var mıdır?"

Öbür çevirmenimiz çeviriyi aslına sadık kalarak yaptığını söyleyince çevirmen Mehmet tekrar söz alır:

"Sayın hâkim, yayımcımdan ve okuyucularımdan özür dileyerek bir itirafta bulunacağım. Çevirdiğim kitabın şu şu sayfalarındaki bazı paragraflar oldukça karıştı, dilimize aktarmak çok zor olacaktı. Romanın bütünlüğünü bozmadan o paragrafların bazı cümlelerini çevirime almamıştım. O cümleler (öbür çeviriyi göstererek) bu çeviride de yok. Aca-ba arkadaşımız da mı anlayamamış?"

İkinci çevirmen elbette atlanılan yerleri bilmediği için davayı kaybeder. Böylece yalancının mumu mahkemeye kadar yanmış olur.

Peyami Safa'nın suçüstü yaptığı olay da bu kadar ince bir ipucuyla ilgilidir. Hatta çok ünlü bir

romancımızın yıllarca sonra yapacağı bir benzer işlemin öncüsü gibidir. Bilgiler, Ergun Göze (1931 Sivas-12 Ekim 2009 İstanbul)'nin, *Peyami Safa-Nazım Hikmet Kavgası* adlı kitabının sayfaları arasından alınmıştır. Bu işi yaparken de aynen almak yerine görüş ve düşünceleri kendi cümlelerimizle fakat aslının ruhunu incitmeden vermeye çalıştık. İşte o kitap:

Ergun Göze, *Peyami Safa-Nazım Hikmet Kavgası*, İstanbul 1969, 296 s., Yağmur Yayınevi. Kitabın pek çok baskısı yapılmıştır.

Gelelim Safa'nın 'Cingöz Recai'liğine veya 'sertaharri Mehmet Rıza'ya.

Safa, pek çoklarının dile getirdiği gibi polemik konusunda son derece başarılıdır. Bu sebeple döneminin pek çok ünlü kalemini hırpaladığı söylenir. Kimler yoktur ki bu kalemler arasında... Ahmet Haşim, Y. K. Karaosmanoğlu, N. Nadi, N. Ataç, A. E. Yalman, N. H. Ran, Z. Sertel, S. Sertel, A. Nesin, vb (Göze 1969: 112).

Bu adlara eklenebilecek bir kişi daha vardı: Muhsin Ertuğrul... O, büyük emeklerle W. Şekspir'in *Hamlet* adlı ünlü tiyatro eserini çevirdiğini söylemektedir. Ertuğrul şöyle demektedir:

"Birçok çevirisini inceledim, aslını da... Ortaya yepyeni bir *Hamlet* çıkardım."

Aslında Ertuğrul, döneminin önde gelen rejisörlerinden biridir. İddialı, gürültücü ve velveleli bir sanatkârdır. Şekspir çevirisi de öyle oldu. Merak, ilgi ve şüphe bu eseri kuşatan üç kuvvet idi. Bir gün Safa ortaya bir iddia ile çıkıverdi:

"Ertuğrul'un *Hamlet*'i bir intihaldir!.."

Bu iddia herkesi şaşırtır. 'Nasıl olur?' diye düşünenler, olayı bir türlü çözemeyenler, işin sonunu merak edenler... Daha kimler kimler... İddia çok tehlikelidir. İspat edilemezse iddia edeni (Safa'ya), ispat edilirse karşısındakini (Ertuğrul'u) mahvedecektir.

Ertuğrul mahkemenin yolunu tutar, davayı açar. Sanatkâr gururu ve şöhreti incinmiştir. Öyle ya, kendisine fikir hırsızlığı yüklenmiştir.

Duruşma günü gelir. Ertuğrul kendisine gü-

venmektedir. Bütün iddiaları reddeder ve Safa'ya yüklenir:

"İftira ediyor. İspat etsin!"

Dava ilgi çekici bir aşamaya gelmiştir. Ertuğrul kendisinden son derece emindir. Kendisine güvenmese ispata çağırır mıydı hiç? Âdeta ilk raundu Safa kaybetmiş gibidir.

Hâkim, Peyami Safa'ya sorar: "İspat edecek misiniz? Savunma için süre istiyor musunuz?"

"İspat edeceğim, hem de şimdi. Süre istemiyorum."

Herkes merakla Safa'ya bakmaktadır. Ne yapacaktır acaba? Bu arada Safa çantasını açar. Duruşmayı izlemeye gelenlerden Necip Fazıl bu çanta sahnesi şu kısa cümle ile özetler:

"Peyami Safa fermuarlı çantasını açtı."

Safa, çantasından Abdullah Cevdet [Karlıdağ]'ın *Hamlet* çevirisi çıkarır ve sözlerine başlar:

"Muhterem hâkim, bu gördüğünüz kitap Abdullah Cevdet'in Şekspir'den çevirdiği *Hamlet* kitabıdır. Bu ise Muhsin Ertuğrul'un Abdullah Cevdet'in çevirisinden intihal eylediği kitaptır."

Herkesin bu belgeler karşısında şaşkınlığını gizleyemediği anda Safa konuşmasını sürdürür:

"Lütfen bakınız, Abdullah Cevdet çevirisinin filan sayfasında şöyle bir ibare var: *Tecrübe tezgâhları*... Bu ibare bir dizgi hatasıdır. Aslında *babriye tezgâhları* olması gerekirdi. Eski harflerimizde ikisinin yazılışları birbirine son derece benzerdir. Abdullah Cevdet'ten *Hamlet*'ini intihal eden kişi bu dizgi hatasını da aynen almıştır. Eğer o, kitabın düzeltme cetvelinin olduğu sayfaya bir baksaydı orada *tecrübe* kelimesinin yanlış dizildiği, doğrusunun ise *babriye* olduğunu görecekti. Ama o sadece asıl metne bakarak yanlış dizilmiş olan *tecrübe* kelimesiyle yetinmiştir. Ertuğrul'un eserinin intihal olduğunu ispat etmek için başka bir delile gerek var mıdır?"

Ertuğrul bu durum karşısında bir şey diyemez ve Safa beraat eder. Göze, konuyu sona getirirken yine Necip Fazıl'dan söz açar. O, bu durum için şöyle demiş:

“Polis dehası...” (Göze 1969: 112-115)

Demek ki asıl metinde yanlış dizilip de yanlış-doğru cetvellerinde düzeltilen yanlışları görmeyenleri intihal yapmak suçlamak kaçınılmaz olacaktır. Gelecek yazımızda o konuya eğilecek, bir takma adın arkasına saklanan ünlü bir romancımızı biz yakalayacağız.

EK BİLGİ: Genel Ağ (internet)’da yaptığımız bir gezintide elde ettiğimiz bazı bilgileri sizlere de iletmek isteriz.

Hamlet çevirilerinin listesini veren bir yazıdan ilgi çekici hatırlatmalar: Abdullah Cevdet’in *Hamlet*’i 1908 yılında Mısır’da, Matbaa-i İctihad’da basılır. Daha sonraki ilk çeviri ise Kâmuran Şerif’indir: 1927 İstanbul. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümünün seminer çalışmaları sırasında Halide Edip Adıvar ile Vahit Turhan’ın öğrencileriyle birlikte çevirdikleri *Hamlet* 1942 yılında yayımlanır. Orhan Burian’ın çevirisi ise 1944 tarihlidir.

Hamlet’in 1941-1942 tiyatro mevsiminin başında İstanbul Şehir Tiyatrosunda sahneye konulması büyük gürültülere yol açar. Sonuç mu? Uzun süren davalar... Prof. Dr. Mustafa Özcan bu olayları anlatan 95 sayfalık bir makale kaleme almıştır: “İstanbul Şehir Tiyatrosu’nda 1941 Yılında Oynanan Hamlet Piyesinin Sebep Olduğu Tartışma ve Davalar”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* [Genel Ağ’a konulan makale metninin yer aldığı sayının numarası ve yılı verilmemiştir! s. 9-101]. Yılı bulabildik: 2008.

Birinci paragrafta yer alan Hamlet çevirileri arasında Muhsin Ertuğrul’un çevirisi görülmez. Buna karşılık Özcan, “1929’da *Hamlet*’i tercüme eden Muhsin Ertuğrul” ifadesini kullanır (Özcan 2008: 8).

Yılı, 1962 ve 1963 tiyatro mevsiminin başı olabilir. Yakıldıktan sonra yerine neyin, hangi binanın yapıldığını bilmediğim Şehir Tiyatroları’nın Tepebaşı’ndaki Dram Tiyatrosu’nda seyrettiğim Hamlet’in başoyuncusu Engin Cezzar idi.

İSTERİM Kİ “BİR” GÖRSÜN!

Her gönülden bir demet sunalım çiçek çiçek
Mademki âşiksınız çıkın, meydan er görsün
Vurun sazın teline ne gam kalsın ne keder
Yükleyin nağmelere dert yüreği zor görsün

Taşlamayı hiç sevmem imalı söze benzer.
Söz yürekte pişmezse vakitsiz güze benzer
Gönlünce anlayanlar görmeyen göze benzer
Vurgunum Hüda’yadır isterim ki bir görsün.

Kalp ve gönül kırmaya azmederse bir kişi,
İki fazla söylemek tek hayali tek düşü
Üşütür ayazında aratır kara kışı
Canı yanan demez mi: “Şu cihanı dar görsün.”

Gönül insanıym ben süzerim her sözümü,
Bir gönül kıracaksam yok sohbetin lüzumu
Gizliyi aşikârı bilen bulur çözümünü.
İsterim bu davayı kâinata pir görsün.

Kimseyle yarışım yok, söz gelirse yazarım.
Gönül kıran kullardan ah-ı zârım, bîzarım
Sanma böbürlenerek Kaf Dağı’nda gezerim.
Aç gönül sayfasını gözlerin bir sır görsün.

Kimse yargılamasın, beladan, suçumuzdan,
Güzellikler bezensin sayısız saçımızdan,
Kul hakkı yiyenleri atalım içimizden.
Aldığı her lokmayı kaşığında çor görsün

Dürüstlük şiarımdır vazgeçmem doğruluktan
Haramla işim olmaz zezem aksa oluktan
Yanlışım olmasın da bırak ağarmasın tan
Tutsun elim ayağım helâlinden ter görsün

Yolundan çıkar isem bakma yüzüme Yâ Râb!
Eşiğinden cayarsam eyle canımı harab!
Bırak yansın yüreğim, özüm yoluna turab!
Senden gayrı sığınak gören gözüm kör görsün.

Zübeyde GÖKBULUT (Gelin)

Eğitim gerçeği insanlık tarihi ile başlar. İlk insan toplumlarından günümüze kadar insanlar, eğitim ve öğretmen olgusuyla yaşamışlardır. Her toplumda eğitim veren öğretmen ve eğitime tâbi insanlar, gençler var olagelmıştır. Peygamberler ve yöneticiler aynı zamanda birer öğretmendir. Şüphesiz Türk milletinin tarihinde de büyük devlet ve siyaset adamları yetiştiren öğretmenler olmuştur. Büyük Hunlarda (M.Ö. 220-174) Mete Han, Göktürklerde (552-744) Bilge Kağan, Vezir Tonyukuk gibi, ileri görüşlü devlet ve siyaset bilgelerinden başka, Yusuf Has Hacib, Kaşgarlı Mahmut'tan Hoca Ahmet Yesevi'ye kadar âlim ve yönetici, eğitimci insanlar yetişmiştir. Karahanlılar (840-1212), Gazneliler (962-1187), Büyük Selçuklular (1038-1157) dönemlerinin yetiştirdiği binlerce âlim ve müellif, fikirleri ve eserleriyle Türk kültür ve ilim tarihini taçlandırmışlardır.

Bugünkü anlamda bazı meslek dersleri okutularak “öğretmen yetiştirme süreci” resmen Tanzimat devri ile başlamaktadır. 1839'da kurulum sonraları artarak devam eden rüşdiyelerin açılması üzerine, iyi bir öğretim yapılabilmesi için iyi yetişmiş öğretmenlere ihtiyaç duyulmuştur. Bu da ancak medreselerin dışında iyi eğitim almış öğretmen meslek okulları ile sağlanabilirdi. Osmanlı Devleti'nde, daha sonraları maarif nazırlığı da yapmış olan Kemal Bey'in öncülüğünde, 16 Mart 1848'de İstanbul Fatih'te “Darulmuallimin” adı ile ilk kez bir öğretmen okulu açılmıştır.

Öğretmen Okulu, yeni yeni açılan rüşdiyelere (ortaokul) öğretmen yetiştirmek ve “mektepler için öğretmen gerekli oldukça oradan alınmak” amacıyla açılmıştır. Gerçekten açılışı ile ilgili belgelerde, okullarda çocuklara okutulan derslere “kolay ve etkili öğretim yöntemleri” uygulayan öğretmenler yetiştirileceği belirtiliyordu. Ahmet Cevdet Bey tarafından hazırlanan “Darulmuallimin Nizamnamesi”nde yer alan ilk dersin “ders verme ve öğretim yöntemi” oluşu, dikkat çekmektedir. Bu da öğretmenlik mesleğinin özellikli ve eğitimini almış kimseler tarafından yürütülmesi gereken bir meslek olduğunu göstermektedir.

Ahmet Cevdet Bey (daha sonra Ahmet Cevdet Paşa), 1850'de genç bir müdür olarak Öğretmen Okulu'na atanmış ve 1 Mayıs 1851'de 26 yaşındayken Öğretmen Okulu Nizamnamesi'ni uygulamaya koymuştur. Öğrenciler sınavla alınacak, eğitim-öğretim üç yıl olacak, kötü hâl ve hareketleri olmayanlar seçilecektir. Şüphesiz bu kurallar başlangıç için önemli hususlardır. Gerek Tanzimat, gerekse Meşrutiyet devirlerinde de rüşdiyeler, idadiye adı verilen liseler, erkek ve kız rüşdiyeleri (ortaokullar) sayıları artarak açılmaya devam edilmiştir. İlk başlarda öğretmen okulu mezunları bu okullara tayin edilirken çok geçmeden günümüzde olduğu gibi, dışarıdan elemanlar, öğretmen okulu mezunu olmayanlar, eşraf ve ayandan olanların etkisiyle bazı şahsiyetler, öğretmen olarak atanmaya başlamıştır. 1860'dan itibaren öğretmen atamalarında nizamnameye uyulmadığını görmekteyiz.

Gerçekte 1851 tarihli Öğretmen Okulları Nizamnamesi'nde, bu okulun mezunları dışından da öğretmen atanabileceği şeklinde bir hüküm yoktur. Bu durum Türkiye'de öğretmenlik mesleğinin en önemli ve anlamlı olaylarından biridir. Ancak mart 1861'de ilk Millî Eğitim Bakanı Abdurrahman Sami Paşa, “Öğretmene ihtiyaç bulunduğundan geçici olarak” Darulmuallimin dışından da öğretmen atanabileceği, şeklinde bir hüküm koyunca resmî makamlar bu haksız atama yolunu “yasal hâle” getirmişlerdir. İşte o gün bu gündür, kullanılan yol budur. 1869 tarihli Maarif-i Umumiye Nizamnamesi, öğretmen okulları ve onların programları konusunda “mükemmel muallimler yetiştirmek üzere” çok ayrıntılı hükümler getirmiştir. Bu nizamname ile kız ilkokulları ve kız rüşdiyelerine kadın öğretmen yetiştirmek için bir “Darulmuallimât” açılması öngörülmüş ve bu okul 26 Nisan 1870 tarihinde açılmıştır. Bu okullardan mezun olanlar öğretmen olmuşlardır. Daha sonra da Meşrutiyet döneminde bir Kız Yüksek Okulu açılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde 1773'te okullarda yenileşme, değişim askerî okullar ile başlamış, bu durum 1923'e kadar yüz elli yıl sürmüştür. Bu döneme

“eğitimde yenileşme modernleşme dönemi” diyoruz. Sultan I. Abdulhamit (1774-1789), arkasından III. Selim (1789-1807) döneminde, Avrupa tarzı eğitim veren birçok okul açılmıştır. Medreselerin ıslahını mümkün görmeyen II. Mahmut (1808-1839) adeta hayatı pahasına da olsa amcası III. Selim’in bütün yeniliklerini ve modern okullaşmada açtığı yolu taviz vermeden sürdürmüştür. Ancak Osmanlı Devleti’nde en yoğun okullaşma II. Abdulhamit (1876-1908) devrinde olmuştur. Bir taraftan yabancıların ve gayrimüslim vatandaşların açtığı okullar ile rekabet edebilmek için, öbür taraftan Batı tarzı müfredat uygulayan modern okullar açabilmek için çalışılmıştır. Sayı bakımından 70 civarında olan Rüşdiyeler 400’ün üzerine, 15 kadar olan İdadiye-Sultaniye denilen lise sayısı ise 109’a çıkarılmıştır. Bilhassa II. Abdulhamit döneminde Osmanlı memleketlerinin dört bir yanında şehirlerinde modern yöntemler ile eğitim veren yüzlerce okul açılmıştır. Yetiştirilen öğrenci sayısı binlerle ifade edilmektedir.

Bu okullarda öğretmen okullarından yetişen öğretmenlerin yanı sıra, özellikle yurt dışında Batı’da tahsil görenler ve gayrimüslimlerin açtıkları okullardan yetişenler, bir de Osmanlı ülkesinde yabancılara açtığı okullardan mezun olanlar, bir yolu bularak yeni açılan okullarda Müslüman Türk çocuklarına öğretmenlik yapabiliyorlardı. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde Avrupa’dan fersah fersah geç kalındığı aşikârdı. Osmanlı ülkelerinde ecnebilerin (yabancıların) okullaşmaları durdurulamaz bir biçimde artıyordu. Gayrimüslim yurttaşlar da önce Batı’da (Avrupa ülkelerinde) sonra yabancılar desteğinde açmış oldukları okullarda binlerce öğretmen, on binlerce öğrenci yetiştirmişlerdir. Eğitim-öğretim bakımından en arkada kalan Müslümanlar ise, kendi topraklarında şehirlerinde ve köylerinde eğitimde gerçekten çağ dışı kalmış medreselerin etkisiyle cehalet içerisinde kıvranıyorlardı. Osmanlı Padişahı II. Abdulhamit, bu geçeği göerek durumu düzeltmek, Osmanlı ülkelerinde yaşayan Müslüman halkı da hak ettiği yere taşıyabilmek için birçoklarının muhalefetine rağmen çok çeşitli meslek liseleri açarak okullaşmayı artırarak aradaki mesafeyi kapatmaya çalışmıştır. Bu iş için büyük masraflardan kaçınmamıştır.

Bu arada öğretmenlik mesleği ile alakası olmayan, modern anlamda “pedagojik formasyon dersleri” almayan, sınav sistemine tâbi olmayan, hatta iltimasla, rüşvetle, halk tabiri ile “torpille” öğretmen olanlar çoğalmıştır. Ahlaki, manevî değerlere sahip, toplumsal çıkarlara dikkat eden, eğitimde “öğretim yöntemi ve metodu ilkelerine uygun” öğretmen olmak üzere, sınavları geçerek başarı ile mezun olmuş adaylar, yerine farklı farklı yollardan öğretmenlik mesleğine girenler artmıştır. Öğretmen okulu mezunlarından bazıları zaman zaman durumu Maarif Nazırlığına şikâyet ederek bildirmişlerdir. Lakin gereken düzeltmeler yapılamadığı gibi, hassasiyetler dikkate alınmamıştır. Bu da birçok sebep yanında Osmanlı Devleti’nin dağılıp parçalanmasına neden olmuştur.

Cumhuriyet dönemine geçilirken öğretmen yetiştirme konusu, başlıca eğitim sorunlarından biri idi ve acilen çözümler bekliyordu. Çok sayıda ve nitelikli öğretmen yetiştirilmesi gerekiyordu. Cumhuriyet yönetimi ilk yıllarında öğretmenliği bir meslek hâline getirmek için yasal çaba harcamıştır. 13 Mart 1924 tarihli “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu”nun 1. maddesi: “Muallimlik devletin umumi hizmetlerinden talim ve terbiye vazifesini üzerine alan müstakil sınıf ve derecelere ayrılan bir meslektir”. “Maarif hizmetlerinde asıl olan muallimlikdir”. Anlamı: Öğretmenlik devletin bir kamu görevi olan öğretim ve eğitimi üstlenen bir meslektir”. Ne var ki, öğretmenlik bu ve benzer hükümlere rağmen, kapısı açık, girişi kolay bir meslek olmaktan öteye gidememiştir. Bunun asıl sebebi öğretmen okullarının ihtiyacı karşılamaktan uzak oluşudur. Nitelikli ve gerçek öğretmenler yetiştirmek amacı çoğu kez unutulup hükümetlerin zaman zaman politik nedenlerle öğretmen yetiştirmeye ve sağlamaya itibar ederek yıllar boyu süren büyük sorunların yıllar geçtikçe çözülmeden sürüp gitmesidir. 1924-1925 öğretim yılından itibaren Darulmuallimin adı “Muallim Mektebi” ve 1935’ten itibaren de “Öğretmen Okulu” adını almıştır. 1974’ten sonra da öğretmen okulları, öğretmen liselerine dönüştürülmüştür.

Öğretmen yetiştirmede, Cumhuriyetle birlikte her şey değişmiş, yeni bir yapı ve sistem ortaya çıkmıştır. 1924’te çıkarılan “Tevhid-i Tedrisat Ka-

nunu” ile eğitim ve öğretim faaliyetleri bütün ülke genelinde devletin denetimi, kontrolü ve yetkisi altına alınmıştır. Özellikle Atatürk zamanı (1923-1938) fevkalâde bir okullaşma, modern eğitim kurumlarının yapılaşması, yeni müfredatların kabulü, işlevini yitiren medreselerin tasfiye edilmesi, eğitim öğretimde olumlu gelişmeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Cumhuriyet Dönemi’nde eğitim ve öğretim açısından veya öğretmen yetiştirme açısından geçmiş devirlere nazaran çok büyük mesafeler alınmıştır. Bugün okul öncesi seviyeden üniversitelerde doktora seviyesine kadar Türkiye Cumhuriyeti’nin yirmi milyonu aşan öğrencisi bulunmaktadır. Bu da devletin ve Türk milletinin geleceği bakımından önünün ne kadar açık ve aydınlık olduğunu göstermektedir.

Ancak daha sonraki dönemlerde meydana gelen gelişmeler ve faaliyetler, yeniden öğretmen yetiştiren kurumların çözülmesine, eğitimde bozulmaya ve yozlaşmaya yol açmıştır. Özellikle Osmanlı’dan beri yabancıların ve Lozan’dan sonra azınlık statüsü verilen yurttaşlarımızın açtığı okullar, bu okullardaki başarılı faaliyetler ve bunların elde ettikleri sonuçlar, devlet okullarında görülmemiştir. Çünkü Osmanlı Devleti’nde devam eden eğitim-öğretim alanındaki hastalıklar/aksaklıklar hâlâ devam etmektedir. Okulların çeşitliliği bir zurettir. Her mesleğe uygun öğretmen yetiştirme işlevinde planlı ve başarılı olunamamıştır. Alanında üniversitelerde yetişmiş uzman ya da doktoralı eleman bulunamadığı için birçok sahaya hâlâ öğrenci alınamamaktadır. Öğretmenler-eğitmciler, gerek meslek itibarlarının azalmasından, gerekse ekonomik olarak maaş ve ücretlerin düşük olması sebebiyle sıkıntı içerisinde yaşamaktadırlar.

Sonuç olarak şunları söyleyebiliriz: Yakın tarihimizde, 27 Mayıs 1960 askerî darbesi, 12 Mart 1971 askerî muhtırası, 12 Eylül 1980 askerî darbesi ve 28 Şubat 1997 post-modern darbe, sonuçları itibarıyla eğitim öğretim açısından ve öğretmen yetiştirilmesi bakımından son derece zararlı sonuçlar doğurmuştur. 1978-1979 eğitim-öğretim yılında, eğitim enstitülerinde ilkökul öğretmenliği için iki yıl yüksek tahsil zorunlu olduğu hâlde; önce 6 (altı) ay, sonraları 3 (üç) ay, hatta daha sonraları da 1,5 (bir buçuk) ayda, yani 45 günde öğretmen mezun

edilmiştir. Bu yöntemle ideolojik ve politik amaçlı olarak on binden fazla öğretmen göreve başlatılarak eski yanlış uygulamalara fahiş bir hata ilave edilmiştir. Buna benzer uygulamalar ne yazık ki, sonraları da devam ettirilmiştir.

1996 yılında ise, hiçbir pedagojik formasyonu olmayan çeşitli yüksekokul ve mühendislik tahsili yapmış gençler “ihtiyaç var” diyerek öğretmenliğe atanmışlardır. Bunların sayısı da on binlerin üzerindedir. Nihayet 2012-2013 eğitim ve öğretim yılı başlarında “yan alan”, yahut “yan dal” dersleri almış olanlar; 4+4+4 denilen sistem bahane edilerek 100.000 (yüz bin)’den fazla öğretmen veya yönetici on yıllardır derse girmedikleri ve unuttukları alanlarda, öğretmen olarak görevlendirilmişlerdir. Buna bir de öğretmenlik sınavı olan KPSS’de başarılı olamayıp düşük puandan dolayı atanamayıp “sözleşmeli öğretmen” olarak çalıştırılan ve on yıldan bu tarafa kendilerine haksız yere kadro verilen ya da kadroya geçirilen öğretmenleri ilave edecek olursak öğretmen yetiştirme sistemimizin ne kadar başarılı olup olmadığı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti bir insan ömrü kadar henüz gençtir. Kuruluşunun 100. yılına hazırlanıyoruz. Bugün 91 yaşında olan devletimiz, 63’ten fazla hükümet, belki 75. Millî Eğitim Bakanı tarafından da maarifimiz yönetilmektedir. Burada genel anlamda bir istikrar ve başarıdan söz edemeyiz. Ancak tesellimiz dünden daha iyiyiz. Ama hangi dünden? Tanzimat yılları mı? Meşrutiyet dönemi mi? I. Dünya savaşı yılları mı? II. Dünya savaşı yılları mı? Darbelerle dolu yıllar mı? Koalisyonlu yıllar mı? PKK terörünün tırmandığı 1984-1999 yılları mı? Bütün bunlardan daha iyi bir öğretmen yetiştirme sistemi için galiba ders alarak çok çalışmalıyız.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak 810.000, özel dershanelerde 60.000, üniversitelerde öğretim elemanı statüsünde 130.000, Türkiye geneli toplamında yaklaşık olarak 1.000.000 (bir milyon) öğretmen-eğitimci görev yapmaktadır. Elbette bunların başarısı, verimliliği, pedagojik durumları incelenebilir ve tartışılabilir. Olumsuz örneklerin asla geneli temsil etmeyeceğini bilmeliyiz.

Bir yerin gelişmişliği, başkasına göre değil kendi geçmişindeki durumuna göre değerlendirilmelidir. Aksi takdirde hep kötümser, bedbin ve ümitsiz oluruz.

Meselaâ Van şehrinin bugünkü durumunun değerlendirilmesi yapılırken Van'ı Paris ile karşılaştırırsak netice hep hüsrana mahkûmdur. Karşılaştırma, Van'ın on sene, yirmi sene, otuz, kırk sene önceki hâline göre olmalı. Çünkü ancak bu durumda ne iken ne olduğu anlaşılır. Bundan gurur duyulur. Eksikliğine bakılarak yeni gayretler gösterilmeye başlanır.

İşte ancak bu şekilde, kendi geçmişimize bakarak ilerlediğimizi görüp sevinir, ileri ülke şehirlerine bakıp gıpta ederek onlar gibi olmak için ümitle dolup taşarız. Geleceğe yelken açmak cesaretini kendimizde buluruz.

Bir ırmaksak, akacağız demektir. Sonra mecramız da olmalı. Dahası mecramızın sonunda kavuşacağımız bir deryamız da bulunmalı. Yani ne olmamız lâzım geldiğini ancak ne olduğumuzun idrak ve bilinci tayin ve tespit edebilir. Çünkü nereye gideceğini bilenler, nereden geldiğini bilenlerdir.

Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya ve müttefiklerinin safında hasbe'l-kader yer aldık. Her cep hede şerefle çarpıştık. Fakat müttefiklerin yenilgisi neticesinde biz de hükmen mağlup sayıldık.

İşte bugünkü Türkiye, kolu kanadı kırılmış, daralmış ve budanmış böyle bir bedenden yeniden filizlenip canlanmış. Kökü mazide, yepyeni bir oluşum sergileyen bir ülkedir.

700 yıllık cihangir bir imparatorluk olan Osmanlı Devleti 1918 yılında bölündü, parçalandı. Galip devletlerce birbirlerine peşkeş çekildi. Fakat destansı bir diriliş ve yeni bir hüviyetle yani cumhuriyet olarak yeniden doğmasını bildik.

Eskiler bilir, elli sene öncesine kadar Van Gölü çevresinde oto yolu yoktu. Mesela Edremit'ten Van'a kağı ile gidilirdi. Bundan dolayıdır ki Van Gölü çevresinde ulaşım için gölden istifade edilirdi. Eskiden kalma iskeleler bunun somut kanıtları olarak o günleri bizlere hâlâ hatırlatıp durmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yılları. Van şehrinde günlerce komada yatan bir hastanın kendine gelir gelmez, dudaklarından dökülen ilk kelime "şeker" olur! Fakat koca şehirde şeker yoktur. Oraya buraya koşular, nihayet zamanın -güya- varlıklı bir ailesinde bir köşede ilaç gibi saklanan ve nadir günler için muhafaza edilen şekerden bir parça güç belâ alınarak hastanın belki de son arzusu yerine getirilir.

Doğu'da "kırklama şeker" tabiri o günlerin hatırasını saklar. Çok kıymetli ve az bulunan şeker, ağızda bir şekilde tutulur, içilecek çayların ancak ona temasına fırsat verilir. Böylece küçük bir şeker parçasıyla çay içme boyunca idare edilirdi. İşte bu şeker yokluğunun veya kıtlığının bugünlere yadigarından başka bir şey değildir. Hiç şeker olmadığı zamanlar bu vazifeyi üzüm kurusuna yaptırdıkları ise hâlâ hatıralarda yerini muhafaza etmektedir. Ya bugünler. Ne diyelim Allah bugünleri aratmasın.

Her fırın önünden geçişte, yükselen mis gibi, buram buram tüten taze ekmek kokusu beni mest eder. Dudaklarım şükreden dualarla kıpırdar; hafızam da beni, değil dedelerimizin, babalarımızın bulamadığı ekmeksiz geçen günlere götürür ve içim burkulur. Çünkü onlar ancak -o da bulabilirlerse- süpürge tohumları yiyebildiler.

Elli sene öncesine kadar Anadolu'da birkaç ana yol dışında yol yoktu. Onun içindir ki önce denize ulaşmaya çalışılır. Sonra da ne zaman geleceği meçhul; yolcu vapuru değil yük gemisi beklenirdi. Bin bir zorluklarla kıyı şehrine ulaşan yolcular günlerce iskelede, taşlar üstünde yatar kalkar -vapuru değil- gemi veya şilebin gelmesini beklerdi. Çünkü çoğunun -eğer otel denilebilecekse- otele kalacak kadar parası yoktu. Parası olanların da eğer bitli deşillerse otellerden bit kapmaları kaçınılmazdı.

Nitekim yirminci asrın başlarında Güneydoğu Anadolu'dan İstanbul'a gitmek için önce Beyrut'a gidilir, oradan da vapura binilerek İstanbul'a varılırdı. Kuzeydoğu Anadolu'dan Batı Anadolu'ya veya İstanbul'a çıkış kapısı ise Trabzon limanıydı.

Oysa bugün Türkiye'nin her noktasından uçak

rahatlığında, kendi yaptığımız otobüslerle asfalt yollardan Türkiye'nin bir ucundan diğerine, mükellef ve mükemmel tesislerde mola vererek 24 saatte varılabiliyor. Bu da yetmiyor hava ağıyla yurdumuz örümcek ağı gibi örülmekte, yolculuk kara taşımacılığından süratle hava yoluna doğru bir kayış göstermektedir.

1950'lerde bile Anadolu'nun değil köylerinde, kasabalarında dahi, onları vilayetlerine bağlayacak asfalt yollar yoktu. Tozlu yollarda her an otobüs bulmak da mümkün değildi. Üstü çadır beziyle örtülü, balık istifi bindirilmiş kamyonlarla ancak yolculuk yapılabiliyordu. Yollar ise modern köprülerden yoksundu.

Mesela Ordu-Mesudiye arasında köprü olması lâzım gelen yerlerin iki yakasına, sadece tekerlekler için uzun iki mertek uzatılmıştı. Köprü vazifesini bunlar görüyordu. Köprüye gelindiğinde kamyon durur. Yolcular aşağı indirilir. Muavinin kılavuzluğu ile şoför tekerlekleri, bin bir dikkatle, âdeta ecel terleri dökerek o iki kalasın üzerinden geçirirdi. Yolcular bu tehlikeyi savdıktan sonra yeniden kamyonla biner ve yola koyulurlardı.

Mesela ben 1955'te Mesudiye'den böyle bir kamyonla bozuk yollardan, öylesi köprülerden geçerek toz toprak içinde, yarım günde, bir gece yarısı Ordu'ya geldiğimi ve iskelede birkaç gün taşlar üstünde gecelediğimi, daha sonra ufukta demirleyen gemiye, mavnalarla balık istifi nasıl ulaştığımı hiç unutamam.

Şimdilerde üç saatte alınabilecek bir yol, o zamanlar 12 saatte ancak alınabilirdi. Ne hikmetse, kaportası tahta mazotlu otobüsler bir gece dinlenmeden yola devam edemezdi. Yol güzergâhında ise şimdiki gibi modern dinlenme tesisleri yoktu.

Değil dedelerimiz, biraz yaşlıca babalarımız bile Cumhuriyetin ilan edildiği yıllarda Anadolu'nun birçok yerlerinden İstanbul'a yürüyerek ancak bir ayda gidebilmişlerdi. Hatta Hakkari'den Van'a -şimdilerde otobüsle 3-4 saatlik olan yolu- yürüyerek 24 günde gidenler vardı. Nitekim rahmetli babam Mesudiye'den İstanbul'a yürüyerek ancak bir ayda ne meşakkatlerle gittiğini, anlata anlata bitiremezdi.

İşgal İstanbul'unda günlerce aç kalan merhum

babamın Mehmet Muhsin Paşa'nın yadigarı köstekli gümüş saatini bir çeyrek ekmek için gözünü kırpmadan verdiğini ve bunun için asla pişman olmadığını kaç kere gözleri yaşararak anlattığını hiç unutmam.

İkinci Dünya Savaşı sırasında, Erzurum civarında askerlik yapan ve kaskatı peksimetlerden usanmış -şimdi merhum- İspirli yaşlı birinin manevra esnasında bir köylü tarafından kendisine verilen sıcak ekmek ve bir parça peynir karşısında şaşırarak hem ekmek hem peynir! Bu nasıl olur? İki bulunmaz nimet yan yana! Olacak şey değil peynir benim neyime diyerek peyniri fırlatıp büyük bir iştahla, gözlerini hayretten açılmış bir şekilde sadece sıcak ekmeği, dünya onun olmuşçasına nasıl keyifle yediğini bir anlatması vardı ki gerçekten görülmeye değer trajik bir manzara idi.

Askerliğini Erzurum'un zor, uzun ve çetin kış şartlarında yapan büyük amcam, gerektiğinde yıkanmak için, dışarıda buzları kırmak zorunda kalarak nasıl titreye titreye yıkandığını anlatırken bir tuhaf olurdu karşımızda.

Benim çocukluğum İstanbul'un Kumkapı semtinde geçti. İkinci Dünya Savaşı'nın sona yaklaştığı yıllar. Ben çocukluğumda et yediğimi hatırlamıyorum. İşin ilginç yanı meyve yediğimi de anımsamıyorum. Hem şimdiki gibi, bizleri kışın meyvessiz bırakmayacak soğuk hava depoları yoktu hem de memurların aldıkları para, belli ki buna imkân vermiyordu.

Hiç unutmam bir defasında babam beni çarşıya göndermişti. Tahin pekmez almaya. Dört kişilik aile için alabildiğim tahin pekmez ancak küçük maşrapanın dibinde birkaç parmak kalınlığında yer tutacak kadardı.

1976 -77 yılları. Ergani şehir parkında taksi durağı önünde oturuyordum. Bir müşterinin taksiye binmesiyle inmesi bir oldu. Bu duruma şaşırarak şoföre merakla sorduğumda, müşterinin arabada teyp olmadığı için taksiden indiğini söylemez mi? İşte bütün eksikliklerimize rağmen Türkiye Cumhuriyeti'nin geldiği nokta.

Çocukluğumda nasılsa dikkatimi çeken bir husus da su bardaklarımızın altında "Made in France" yazılarının olmasıydı. Demek ki o zamanlar, su

bardağını bile ithal etmek zorundaydık. Dahası yine Cumhuriyet sonrası dönemlerde bir ara Fransa'dan kiremit bile ithal ettiğimiz olmuştur. Bu hususlar zamanın gazetelerinde görülebilir.

İstanbul'daki zengin evlerine ilk buzdolapları 30'lu yıllarda girmeye başlamış, 50'li yılların başlarında ancak yaygınlaşabilmişti. Eski ahşap evlerin içinde kuyusu olmayanı yok gibiydi. Yemekler, etler kuyuya sallandırılarak bozulmaktan korunurdu. Sular evlerde toprağa gömülü küplerde saklanırdı. Buz ise kar kuyularından sağlanırdı. 1948'de bile etler, büyük tel dolaplarına asılır, ortalık ağır kan ve et kokusundan geçilmezdi. (Eser Tutel, Tarih ve Toplum, Ekim 1998 s. 36-39)

1955'e kadar bitlerle toz DDT ile mücadele ettiğimiz hâlde, bit içinde yüzen köyümü son ziyaretimde tanıyamadım. Gözlerime inanamadım. Yollar asfaltlanmış gibiydi. Hemen her evde çamaşır makinesi, buzdolabı, televizyon, ütü ve telefon vs. vardı. Olacak şey değildi. Ama olmuştur. Geceleyin sokak başlarında pırl pırl parlayan elektrik lambalarının varlığına -ne yalan söyleyeyim- bir türlü inanamıştım. Fakat gerçektir işte. Ya ütüsüz pantolon giymek istemeyenlere ne demeli? Böyle köy olur muydu Allah aşkına? Çünkü köy deyince aklımıza hep mahrumiyet ve yokluk gelirdi. Tabii sevincim büyüktü. Emin olun eskiler rüyada görse inanmazlardı bu olup bitenlere. Velhâsıl her bakımdan perişan bir Türkiye'den her şeye rağmen, nasıl mamur bir Türkiye çıkardığımız ortada.

Evet, biz yarısına kadar dolu bardak için, yarısı boş diyenlerden değiliz. Vatanımızın değerini bilelim. Biz bu vatani yolda bulmadık, kur'adan da çıkmadı, temenni ile kurulmadı ki onu ona buna peşkeş çekelim. Âdeta hiçten, yoktan yeni bir vatan kuruldu.

Bu vatanın bahası ağır. Ödediğimiz fiyat ise milyonlarca şehit kanı. Öyleyse vatan satılmaz, verilmez, ondan asla vazgeçilmez. Çünkü vatan sevgisi imandandır. Demek ki vatanın bahasını bilirsek, satacağımız fiyatı da bilir, hiç olmazsa aldığımız fiyata deriz.

Almak isteyen varsa, aldığımız fiyata
Çıksın hazırız, er olan meydana
İsmarladık tatlı canımızı Allah'a
Feda olsun kanımız güzel vatana

YİĞİT

Milletinden ayrı kalan bir yiğit
Sığamaz dünyaya, dar gelir ona...
Eğer vatan için olmazsa şehit
Nefes almak bile, ar gelir ona...

Öz yurdunda parya gibi yaşarken,
Yedi düvel ganimete koşarken,
Hanümanda yaban, esip coşarken,
Esaret hayati, zor gelir ona...

Kalbi vatan için atıp duruyor,
Sağlam inancını daim koruyor,
Kurtuluşu elbet hakta arıyor,
Dava için ölmek, yâr gelir ona!

Yiğit, bir an bile boşa konuşmaz,
Saf altından kalbi, değeri düşmez,
Cesareti tamdır, haddi hiç aşmaz,
Harlandıkça gönlü, nur gelir ona!

Hakkı üstün tutar, halkı gözetir,
Adaleti sağlar, doğru işletir,
Talebini yalnız Hakk'a iletir,
Allah'ın rızası, kâr gelir ona...

İdrak eder feleklerin seyrini
Bilir adaletin büyük ecrini
Sükûti de çeker çağın cevri
Vatansız yaşamak hâr gelir ona!

Hızır İrfan ÖNDER

Efendiler,

Avrupa'nın bütünü ilerlemesine, yükselmesine ve medenileşmesine karşılık Türkiye tam tersine gerilemiş ve düşüş vadisine yuvarlanadurmuştur. Artık vaziyeti düzeltmek için mutlaka Avrupa'dan nasihat almak, bütünü işleri Avrupa'nın emellerine göre yapmak, bütünü dersleri Avrupadan almak gibi birtakım zihniyetler belirdi. Hâlbuki, hangi istiklal vardır ki ecnebilerin nasihatleriyle, ecnebilerin planlarıyla yükselebiliriz? Tarih, böyle bir hadiseyi kaydetmemiştir.

(Gazi Mustafa Kemal)

Ben Onurumu Çiğnetmem, Muhsin İlyas Subaşı'nın Geçit Yayınlarından çıkan ikinci romanıdır¹. Roman, onurlu bir yaşam sürme mücadelesi veren bir din adamının yaşamını ele alan biyografik roman özelliğini taşımaktadır.

Olay Örgüsü

Romanda hayatı konu edilen Abdullah Saraçoğlu, ilk sayfalarda karşımıza genç bir hoca olarak çıkmaktadır. Romanın ilk sayfalarından Abdullah Hoca'nın doğru bildiğini söylemekteki cesaretini görmekteyiz. Abdullah Hoca, romanın başında, ahalinin din adamı konusundaki sıkıntılarını anlatan şehrin müftüsünü, alaylı ve ezen bir tavırla dinleyen politikacıya çıkarır. Bu durumdan tedirgin olan müftü, karşısındakinin tehditlerine aldırmayan Abdullah Hoca'yı uyarır. Müftü, kısa bir süre sonra Abdullah Hoca'yı, hem sivri dilinden dolayı biraz uzaklaştırmak hem de ihtiyaca binaen bir köye ramazan ayı boyunca görevlendirir. Sevilen eski hocanın ardından önceleri ön yargıyla karşılanan Abdullah Hoca, samimiyetle ve istekle işini yapması sayesinde kısa zamanda köylünün takdirini ve sevgisini kazanır. Burada önce ahalinin kendisi için para toplamasına engel olur, teravîh namazını hatimle kıldırabilmek için Kur'an-ı Kerim'i ezberler ve bayramla birlikte köyden ayrılır. Demokrat Parti'nin yeniden iktidara gelmesi ile buhranlı dönemlerin geride bırakıldığı günlerde, girdiği sınavı başararak müftü yardımcılığı görevine getirilir. Burada bir taraftan yeni açılan imam-hatip okulunda hocalık vazifesi de üstlenir. Bu arada imam-hatip okulu 1. devre diplomasını alarak öğretmenliğe devam eder.

İmam-hatip okulu açıldıktan bir süre sonra mezunların üniversiteye gidemediğini gören Kayseri'nin ileri gelenleri toplanarak Yüksek İslâm Enstitüsü açılması çözümünü bulurlar ve Abdullah Hoca'nın da içinde bulunduğu bu grup, elbirliği ve halkın da desteği ile birkaç yılda Enstitüyü açarlar.

¹ Muhsin İlyas Subaşı, *Ben Onurumu Çiğnetmem*, Geçit Yayınevi, Kayseri 2003. (Çalışmamızın bu kısımdaki alıntılar için, eserin bu baskısı kullanılacaktır.)

Abdullah Hoca, daha sonra Bursa müftülüğü görevine tayin edilir. Burada da önce yanlış uygulamalarla mücadele etmeye başlar. Ancak kısa süre sonra üst makamlarda tanıdığı olan birini haksız bir göreve tayin etmesi, vali ve ardından diyanet işleri başkanınca istenince müftü buna kesinlikle karşı çıkar. Bunun üzerine vali, bir açık araştırıp hakkında kanuni işlem başlatır. Ancak, Abdullah Hoca'nın Danıştaya açtığı karşıt davada haklı görülmesi üzerine yürütme durdurulur. Ancak vilayetten gelen yeni bir yazı ile açığa alındığını öğrenir. Ankara'ya gidip bakana durumu anlatır. Yapılan tahkikat sonucu görevi iade edilir. Bu sefer vali açığa alınır. Valinin durumuna ise Cumhurbaşkanı el koyar ve Samsun'a nakledilir.

Bunların ardından yine kayırmadığı bir takım kişilerin şikâyeti üzerine teftiş geçirir. Ancak henüz tahkikat tamamlanmadan Kocaeli'ne tayin edilir. İki yıl dört ay çalıştığı Bursa'dan coşkulu bir kalabalıkla uğurlanarak yeni görev yerine doğru yola çıkar. Göreve başladıktan birkaç ay sonra aralarında çıkan anlaşmazlıktan Samsun'a gönderilen valinin de tayini Kocaeli'ne çıkar. Bir sanayi şehri olan Kocaeli'nde özellikle işçileri ile sorunlar yaşayan işverenlere akılcı çözümler sunarak iş barışı ile işverenlerin sempatisini ve diyanet için yardımlarını sağlar. Bu çalışmalarını sonucu vali bile takdir ettiğini söylemek zorunda kalır.

Abdullah Hoca'yı görevi esnasında etkileyen hadiselerden biri, biri kız biri erkek iki çocuklu Amerikalı bir ailenin Müslüman olma isteğidir. Abdullah Hoca bu aile ile özel olarak ilgilenmiş, onlara İslâmiyet hakkında bilgi vermiştir.

Abdullah Hoca'nın bir diğer çalışması elli kadar müftünün bir ay boyunca eğitim alacağı bir ortam hazırlamak ve derslere bizzat katılarak fikir teatisi yapmak olmuştur.

Bir diğer çalışması, kız çocuklarının önce imam-hatip okullarına alınmasını, ardından da yine okuyamamış kızların dışarıdan bu okulların diplomalarını alabilmelerini sağlayacak çalışmalar yapmıştır. Ancak bu çalışmalarını da bazı çıkar çevre-

lerinin menfaatlerini olumsuz etkilediğinden yine siyaset marifetiyle bulunduğu görevden Kayseri müftülüğüne tayin edilir.

Hoca, Kayseri'deki görevinde de bir müşkül ile karşılaşır. Yapacağı zekât ibadeti için fetva almaya gelen bir kişiye ibadeti yapmayı düşündüğü şeklin uygun olmadığını ve buna fetva veremeyeceğini anlatınca adamın hiddetlenmesine neden olur. Adamın müftüden alamadığı fetvayı Diyanet İşleri Başkanından alıp, üstüne üstlük bir de arayıp müftüyü istifaya davet etmesi üzerine Abdullah Hoca durumu dilekçe ile üst mercilere bildirir. Yapılan inceleme sonucu Diyanet İşleri Başkanı görevinden alınır. Buna benzer bir durum başka bir hayırseverin yazlık kasabada yaptırdığı camide uygun olmamasına rağmen Cuma namazı kılınmasını istemesidir. Abdullah Hoca'nın karşı çıkması ve müsaade etmemesine rağmen bu şahıs da izini Diyanet İşleri Başkanlığından almıştır.

Eserin bir sonraki bölümünde bir şiir programı için Bursa'ya davet edilen ve konuşmasının sonunda Abdullah Hoca'nın selamını ileten Selçuk adında birini görmekteyiz. Selçuk, Bursalıların hocaya olan özlem ve muhabbetlerinin yakın şahidi olur ve Kayseri'ye dönüşünde hocaya iletir.

Abdullah Hoca'nın yaşadığı bir diğer hadise, müezzinlerin beş vakit minareye çıkıp ezan okumayı reddettikleri için müftülük önünde eylem yapmalarıdır. Halkın da bu eylemcilerin üzerine yürümesiyle ortalık karışacakken polis müdahalesi ile ortalık yatıştırılır.

Abdullah Hoca, Kayseri'de de göze batınca yeni bir görevlendirmeye Din İşleri Yüksek Kurulunda raportör olarak tayin edilir. Her ne kadar görevin içeriği ve tebliğ biçiminden memnun kalmamış olsa da iki ay süreyle bu görevi yerine getirir. Ardından emekliliğini ister. Bu arada kendisine yapılan siyasete atılma tekliflerini de kesin bir dille reddeden Hoca, evine dönüp münzevi bir hayata yönelip, bir seccadenin üzerinde ebediyete intikal edene kadar, bu şekilde yaşamını sürdürmüştür.

Anlatıcı ve Bakış Açısı

Ben Onurumu Çiğnetmem romanındaki anlatıcı, ilahi bir bakışla tüm yaşananlara vakıf bir bakış

açısı kullanır.

Anlatıcı, romanın ilk sayfalarında herhangi bir ön bilgi vermeden okuyucuya bir kamu dairesi olduğu anlaşılan bir mekândaki görüşmeyi müşahade ettirir.

Anlatıcı, kahramanların kişisel özelliklerini tanımlamak yerine dış görünüşlerini betimleme yolunu seçer. Böylece okuyucu karakterlerin giyimi, duruşu ve görüntüsünden hareketle düşünmesi gerekeni düşünecektir. Anlatıcı, romanın ilk bölümünde konuşmalarını ve tasvirlerini verdiği karakterlerin kimliklerini okuyucu onlar hakkında fikir sahibi olduktan sonra vermektedir.

Anlatıcının biyografik bir romanın ilk sayfalarında asıl kahramanın yaşam öyküsünü anlatmak yerine bir devlet dairesindeki huzursuz ve gergin ortamı tasvir edişi, kahramanın sık sık yaşayacağı bu manzaraya okuyucuyu alıştırmak açısından manidardır.

Anlatıcı, romanda geçen her hadiseye vakıf olmakla beraber, kahramanlarının bazı düşüncelerini okuyucuya bizzat müşahade ettirir. Romanda çoğu kere anlatıcının ufak müdahalelerinin olduğu uzun karşılıklı konuşmalar aktarılır.

Romanın başkahramanı bir din önderi ve vaiz de olduğu için anlatıcı sık sık aradan çıkarak kahramanını konuşturur. Düşüncelerini kendi ağzından okuyucuya aktarma yolunu seçer: “- *Allah'ın Resulü bu dini, Allah'ın emri olduğu için, Allah'ın muradına uygun olarak tebliğ etti. Araya kendisini koymadı. Kendi çıkarını koymadı. Öldüğü zaman, altında ottan yapılmış bir döşek, yanında topraktan yapılmış birkaç parça yiyecek kabi vardı.*” (s. 59)

Anlatıcı, bölüm girişlerini genel geçer ifadelerle özetleyerek konuya hâkimiyetini gösterir: “*Onuruna düşkün insanlar, meselelerin içerisine kendi çıkar kaygılarıyla çekilmek istenince, buna sert tepki gösterirler. Abdullah Hoca'nın mişacı da böyle şeyleri kaldıracak cinsten değildi.*” (s. 112)

Anlatıcı, kimi zaman bir öğretmen edasıyla okuyucuya ansiklopedik bilgi de verir: “*Kocaeli sanayileşmeyi şebirleşme sanan bir mantık üzerine oturtulmuştu. Geçmiş çok eskilere gitse de, şebri Orhan Gazî zamanında Akça Koca tarafından fethedildiği için, Koca*

İli diye anılmış, daba sonra bu, Kocaeli'ne dönüşmüştür.” (s. 93)

Anlatıcı, kahramanının yaşamının romana konu olan bölümünün tamamını ayrıntısıyla vermemektedir. Kimi bölümleri kahramanının konuşmaları ve düşüncelerini de içerecek biçimde verirken kimi zaman olayları kısaca özetleyerek konu akışını sağlamaktadır:

“Arkasından konuyu, Diyanet’i tedvirle görevli Devlet Bakanına intikal ettirmek üzere Ankara’ya gitti. Doğrudan Bakana çıktı. Meseleyi anlattı. Bakan, hocaya sempati duyan birisiydi. Durumu İçişleri Bakanına iletti. İçişleri Bakanı olaya el koydu. Yapılan tabkikat sonucunda müftü görevine iade edildi. Bu defa vali açığa alındı.” (s. 68-69)

Anlatıcı kimi zaman araya girerek okuyucuyu kişilerin niyeti ya da olayın arkasındaki gerçek hakkında uyarır: *“Anlaşılan bu adam, Müftü hakkında önce istihbarat yapmış, sonra da onu bu istihbarat doğrultusunda deşifre etmek istiyordu.”* (s. 85-86)

Muhsin İlyas Subaşı, Abdullah Hoca'nın öğrencisi ve onu yakından tanıyan biri olmasına rağmen anlatıcı kimliği dışında romanda karşımıza çıkmamaktadır. Ancak, romanın son bölümlerinden birinde Bursa'da düzenlenen bir şiir etkinliğine katılan ve burada Abdullah Hoca'yı sevenlerin muhabbetlerine mazhar olan Selçuk karakteri, bir dönem Selçuk Yurdağül imzasıyla yazı neşretmiş olan Muhsin İlyas Subaşı'nın kendisi olmalıdır.

Zaman

Ben Onurumu Çiğnetmem romanı yukarıda da belirtildiği gibi biyografik bir roman olduğundan belli bir zaman dilimini kapsamaktadır. Romandaki olay akışı kahramanın orta yaşlarından vefatına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. 1924 yılında doğduğunu anladığımız *“Cumhuriyetin ilanından bir yıl sonra doğmuş, ilkokuldan sonra kendi kendini eğiterek medreselerde yetişmişti.”* (s. 26) Abdullah Hoca, romanda karşımıza çıktıktan biraz sonra onun yirmi yedi yaşında olduğunu öğrenmekteyiz: *“Genç bir adam, yirmi yedi yaşında müftü yardımcılığı gibi bir görevi üstlenmişti.”* (s. 30) Abdullah Hoca otuz beş yaşına geldiğinde öğretmen olarak görev yapmaktadır: *“Otuz beş yaşın olgunluğuna gelmiş, okulda öğretmen olarak sayı-*

lıp sevmeye başlamıştır.” (s.31) Hoca, Bursa'ya müftü olarak tayin edildiğinde kırk iki yaşındadır: *“Abdullah Hoca'nın Bursa gibi bir ile müftü olarak gitmesi? Kim bilir kaç ilahiyat fakültesi mezunu insanın rüyasını süslüyordu bu makam? Buna rağmen, 42 yaşında bir genç adam böyle bir göreve layık görülmüştü...”* (s.48) Abdullah Hoca bu görevinde iki yıl dört ay çalışmıştır: *“İki yıl dört ay çalıştığı bu şehre (Bursa) uzaktan bakınca duyulandı.”* (s.92) Romanın sonuna geldiğimiz zaman yazar, Abdullah Hoca'nın görev süresi ve anlayışını özetler: *“Sabrın hayatın bütün çıkmazlarına karşı ayakta durabilmek için ne büyük bir ilaç olduğunu öğrendiği ilk görev gününden, yirmi sekiz yıl sonra, ayrıldığı son gününe kadar, hoşgörülü olmada hassas davrandı.”* (s. 158)

Anlatıcı, olay akışını hızlandırmak için, bazen art arda zaman ifadeleri sıralayarak özetleme yoluna da gitmektedir. Yazar, Abdullah Hoca'nın Kocaeli'ne gelip yerleştiği dönemleri anlattığı kısımda bu tarzı kullanmıştır: *“Bunları düşünerek buraya geldi ve evini tuttu. Taşınıp yerleşti ve göreve başladı. Aradan birkaç ay geçmişti ki, yeni valiler kararnameyi yayımlandı. (...) Birkaç gün sonra vali geldi.”* (s. 93) Yazar, bu kısımda yeni müftünün çalışmalarını zaman dilimleri içinde özetlemeye devam eder. Anlatıcının bu tavrı, okuyucuya kahramanın iş hayatındaki dinamizmini de çağrıştırır:

“Validen izin isteyip makamına döndü. Hemen daire personeliyle bir toplantı yaptı. (...) Bir hafta sonra perşembe günü için ilçe müftülerini topladı. Onlara da yapacakları çalışmalarını anlattı. (...) Bir hafta sonrasında da merkezdeki din görevlilerini topladı. Onlara da benzer şeyler anlattı. Kendisine yeni görevi için 'bayırlı olsun'a gelenlere iade ziyaretlerine başladı.” (s.94)

Yazar, olay akışını zaman tarihsel dilimlerin içine yerleştirmekle birlikte mevsimsel ve günsel ifadelerle de aktarır. Yazarın bu kullanımına birkaç örnek şöyledir:

“Gecenin geç vaktine doğru göz kapakları ağırlaştı. Baş sık sık öniine düşmeye başladı.” (s.19); *“Eylüle doğru iznini aldı ve Adana'ya gitti. İmtihanlar için başvuruda bulundu. Bir ay içerisinde girdiği bütün dersleri başardı.”* (s. 31); *“Yine bir kız gecesi idi. Şebrin tanınmış iş adamları bir dostlarının evinde toplanmışlardı.”* (s.33); *“Akşamleyin dostlarını evine davet ederek konuyu açtı.”* (s. 43);

“Bir akşamüzeri yeni aldığı Murat 124 model otomobiline banımını da alarak Beştepelere çıktı...” (s. 144)

Mekân

Ben Onurumu Çiğnetmem, yirmi sekiz yıllık bir görev hayatını konu almaktadır. Bu bakımdan romanın mekânı Abdullah Hoca'nın görev yaptığı mekânlardır. Roman, Kayseri'de başlayıp farklı mekânlarda geçmekte ve Kayseri'de son bulmaktadır. Romanın ilk sayfalarında Abdullah Hoca'yı Kayseri'de bir kamu dairesinde görmekteyiz. Hemen ardından Abdullah Hoca'nın bir aylık vazife için geldiği Aygören Köyü şöyle tasvir edilir: “Köy şehrin doğu tarafında, Kayseri'ye tepeden bakar konumdaydı. Camii büyük ve cemaati çoktu.” (s. 14)

Romanda en fazla karşılaştığımız mekân Kayseri'dir. Yazar, romanda Kayseri'ye dair izlenimlerini aktarmaktadır:

“Kayseri çorak Anadolu'nun ortasında kabiliyet ve girişimciliğiyle bu toprakları yeşile dönüştürmese de duygularıyla ıstıtan bir topluluğun şehriydi. Burada, kış geceleri, yaz aylarında bereketli düşüncelerin mahsulleriyle devredilir ve bu mahsuller, yaz boyu başaklanarak şehrin kademini geleceğe taşıyacak aydınlık kapıları açardı.” (s. 33)

Yazar, sadece şehrin yapısına değil, insanına da değinir: “Girişimcilik rubunun meydana getirdiği bu farklı sosyal karakter, şehrin geleceğini emanet edeceği nesillerin yetişmesine öncülük etti.” (s. 33)

Abdullah Hoca, farklı şehirlerde görev yapmış olmasına rağmen Kayseri'ye olan sevgisi hep farklı ve üstündür: “Kayseri onun için bir başkaydı. Günlük Mahallesinin kesme taşla döşeli sokaklarında bir gün olsun ütüsüz elbiseyle gezmemişti. Günlük Camiine giderken bile, temiz, düzenli ve traşlı olmaya özen gösterirdi.” (s. 47) Yazar sık sık kahramanını Kayseri üzerine düşündürür. Kayseri'ye verdiği bu önem tevekkeli değildir. Çünkü Kayseri hem köklü bir tarihî mirasın şahidi, hem de önemli bir kültür harmanı ve sentezini kendi potasında eritebilmiş bir şehirdir: “Kayseri Selçuklu mirasının edebiyatla yoğrulmuş, o mirası Osmanlı döneminde de bir sanat mübrü gibi binalarıyla taşımış bir şehirdi. Yorgun sokaklarında, farklı medeniyet ve kültürlerin değişken karakteri yerine oturmuş, kendini bulmuş bir şahsiyet şablonu her köşe başında sizi kucaklamaktaydı.” (s.48) Kayseri'nin halkı bu kültürel zen-

ginliği kişiliğine yansıtabilmiştir:

“Bu şehre yabancı olan tek şey, belki Romalılar döneminde ‘Kral şehri’ anlamına verilmiş olan ‘Kayseri’ adı idi. Ama halk onu da kendisiyle bütünleştirmiş, Kayserililiği iş bilir, zeki, çalışkan, üretken, ticaretle hep önde olan; Yahudileri bile kışkandıracak kadar kırarak zekâ oyunlarıyla işini yürüten bir tiplmeyi kimliğine yerleştirmişti.” (s.48)

Romanın geçtiği bir diğer önemli mekân Bursa'dır. Abdullah Hoca, çok sevdiği Kayseri'den Bursa'ya giderken tedirgindir. Ancak Bursa'nın mazisi onu biraz da olsa rahatlatır:

“Araba yol aldıkça, içindeki karmaşık duygular giderek bir hasret fırtınasına dönüşüyordu... İyi mi ettik acaba, kötü mü, bu kadar melek yüzlü, bu kadar dost yüreğin gücünü bırakarak şimdi nasıl karşılanacağımızı, nasıl kabul göreceğimizi bilmediğimiz bir yere gidiyoruz?’ dedi kendi kendine... Gerçi Bursa, İmparatorluk doğuran, o İmparatorluğa ruh ve mana veren, birçok büyüğünü kalbinde misafir eden bir şehirdi.” (s.46)

Abdullah Hoca'ya göre, Bursa da Kayseri gibi tarihî açıdan büyük bir öneme sahipti. Bu yüzden mutludur: “Şehirler adıyla değil, taşdıkları misyonla, yürüttükleri vizyonla anılmıyorlar mıydı? Kayseri nasıl Selçuklu kimliğinin filizlendiği şehirse, Bursa da Osmanlı kimliğinin göbeğini kesmişti. Bunun için de kendisini mutlu sayıyordu.” (s.48)

Abdullah Hoca, Bursa'yı tarihine ve kültürüne yön veren mübarek zatların ruhaniyeti ile bütünleşmiş olarak görmektedir: “Onların ruhaniyetinin bu şehirden atılması mümkün değildi. Bursa'da zaman, geçmişe gitmiyor muydu; Britanya Kralı İkinci Prusius tarafından kurulduğu için bu adın Bursa'ya dönüşmesinden ibaret değil miydi?” (s.47)

Yazar, kahramanına Bursa'yı düşündürürken laf arasında isminin tarihçesi hakkında da okuyucuyu bilgilendirir: “Bursa'da şehir adı olarak böyle bir geçmişe gitmiyor muydu; Britanya Kralı İkinci Prusius tarafından kurulduğu için bu adın Bursa'ya dönüşmesinden ibaret değil miydi?” (s.48)

Bursa'dan ayrılık vakti geldiğinde geldiği gün hissettiği tedirginliğin yerini buraya alışmış olmanın verdiği duygusallık alır. Abdullah Hoca, Bursa'nın tarihi rolünün yüceliği ile şimdi içinde oynanan

ve birinin de onu buradaki görevinden eden kirlî oyunlar arasındaki tezdî; o günün temiz ruhanî-yetli insanı ile şimdinin kirlî insanını kıyaslar:

“Teki yıl dört ay çalıştığı şehre uzaktan bakınca duyulandı. Bir İmparatorluğa yükselişin ilk merdivenini inşa eden bu şehir, şimdi kirlî ayak oyunlarıyla kendi kimliğine düşürülmüş sosyal vebanın sarsıntısını yaşıyordu. Kendisine bu sonucu hazırlayanlar, Şeyh Edebâlî’nin rüyasındaki kevlâcının bir imparatorluğun ilk işaret ışığı olduğundan haberdar bile değillerdi. Öyle bir ruh temizliği ve öyle bir duygu coşkusu ne geçzerdi bu adamlarda...” (s.92)

Abdullah Hoca ayrılık vaktinin de verdiği karamsarlıkla zamanın geçmişe uzanacak kirlî elinin Bursa’ya vereceği zarardan adeta dehşete kapılır. Çünkü Bursa atalarımızın onur mührünü taşıyan şehirdir. Bu mühür geleceğe taşınmalıdır:

“Bu Hüdavendigâr şehrinde, zamanın geçmişe uzanan soylu tarafını kemirenler, geleceğini de karartıyorlar ve onun geçmişle bağıni koparıyorlardı. Bursa, artık o Bursa olmayacak mıydı? ‘Aman,’ dedi. ‘Bin tane Abdullah Hoca, bu şehre gelip hüsrana uğrasın ama Bursa, bu zelil duruma düşmesin. Çünkü burası atalarımızın, Osmanlı’nın onur mührüne sahiptir. O mühür, şerefle, geçmişindeki temizlikle gelecek nesillerimize bir aşk emaneti olarak götürülsün.” (s.92)

Bursa’da millet olarak kalabilmenin ana damarı atmaktadır. Bu damar kesilirse milletin geleceği felç edilir: *“Millet olarak kalabilmemizin ana damarlarından birisi burada atmaktadır. Bu damarı keserken geleceğimizi felç etmiş oluruz.”* (s.92)

Yazar, Bursa’yı bir de şair Selçuk’un gözüyle temaşa ettirir:

“Selçukludan yeteri kadar nasip lenemeyen Bursa, bunun boşluğunu Osmanlı anıtlarıyla doldurmuş ve adeta bir Osmanlı başkenti hüviyetini yedi asırdan bu yana koruyordu. Uludağ’a sırtını yaslayan Bursa’nın ipekçilikteki ününü biliyordu. O küçücük ipekböceği, kendi kozasından çıkarken bıraktığı mirasını nasıl insanlığın örtünmesi için kullanmışsa, Osmanlı da buradaki eserleriyle ruhumuzu öylesine bir geçmişin saltanatıyla zenginleştiriyordu.” (s. 135)

Bursa, Abdullah Hoca’nın hayatında sarsıntılar yaşadığı önemli bir yerdir ancak burada edindiği tecrübelerle daha iyi bir gelecek ümit etmektedir:

“Bursa’yı hayatının en sarsıntılı günlerini yaşatan bir görev yeri olarak mażisine bıraktı ve buradan edindiği tecrübelerle daha iyi bir gelecek için Kocaeli’ne doğru yola çıktı.” (s.92)

Kocaeli, Abdullah Hoca’nın Bursa’dan sonra görev yaptığı bir diğer şehirdir. Kocaeli, Kayseri ve Bursa gibi tarihî ve kültürel zenginliğiyle değil, daha çok sanayisiyle dikkati çekmektedir: *“Kocaeli, sanayileşmeyi şehirleşme sanan bir mantık üzerine oturtulmuştu.”* (s.92) Yazar, Kocaeli’nin de geçmişi ve isminin kaynağı hakkında okuyucuyu aydınlatmaktadır: *“Geçmiş çok eskilere gitse de, şehir, Orhan Gazî zamanında Akça Koca tarafından fethedildiği için, Koca İli diye anılmış, daha sonra bu, Kocaeli’ne dönüşmüştür.”* (s.93)

Yazar, şehrin yalnızca tarihî değil, sanayisindeki alt yapıyı sağlayan coğrafi konuma da ansiklopedik tarzda değinmektedir:

“Şehir Marmara Denizinin kalbine doğru uzantısıyla değişik bir coğrafi yapıya sahiptir. İstanbul’a yakın oluşu, Marmara’nın deniz ulaşım imkânını cömertçe bahşetmesi, burada sanayinin ve uluslararası ticaretin gelişmesine katkı sağlamıştı. İstanbul’a sığamayan büyük fabrika kompleksleri burada kurulmaya başlandı. Böylece aktif nüfus yapısına kavuştu...” (s.93)

Kişiler

Abdullah Saraçoğlu: Ben Onurumu Çiğnetmem romanının en önemli kişisi yirmi sekiz yıllık görevi, yaşamı esere konu edilen Abdullah Saraçoğlu’dur. Saraçoğlu, Kayserili bir din görevlisidir. Ancak, işini yaparken takındığı kurallara bağlı, ciddi ve taviz vermez tutumu meslek hayatının hareketli geçmesine neden olur. Onun bu mizacını daha romanın ilk sayfasında karşımıza çıkan diyalogdan da anlamaktayız. Abdullah Hoca, kendisinin de bulunduğu ortamda müftü ile istihzalı ve ezici ifadelerle konuşan parlamenter adayına karşı çıkar: *“Siz gidip Ankara’da sefa süriün, gelip bize burada hakaret edin. Çok yakışsıksız bir şey bul...”* (s.6) Abdullah Hoca, bu sözünün üzerine parlamenter adayının yaptığı tehditlerle: *“Hoca boca, haddini bil. Şimdi seni açığa aldrırım!...”* (s. 6) geri adım atmayacak kadar cesur ve gururludur. Gereken cevabı verip ortamı terk eder: *“Zaten açıktayız biz. Üstüne üstlük bir de sizin böyle taframız! Elinden ne geliyorsa ardına koyma!...”* (s. 6)

Abdullah Hoca, çıkışlarının zarar vermesinden korkarak onu uyarmaya çalışan büyüklerine saygıyı elden bırakmamakla birlikte düşüncesinin de arkasındadır: “*Hocam temenna ede ede kişiliğimiz kalmadı. Bu adamlar, dini ve dindarı horlayarak ayakta kalacaklarını sanıyorlardı. Olmadığını gördüler.*” (s.27) Hatta bütün bu sorunların yaşanmasının arkasında, halkın gereken sözü söylemekten çekinmesini görmektedir: “*Hocam, korkunun ecele faydası yoktur... Eğer bu millet o adamlara dişini biraz gösterebilseydi, son on on beş yıldır artarak devam eden bu baskıyı yaşamaz ve böylesine ezilmezdi.*” (s.27)

Abdullah Hoca'nın en önemli özelliklerinden biri işini yapmada gösterdiği özendir. İşini yapma konusunda kimsenin gerisinde kalmayı içine sindiremeyecek kadar hırslıdır. İlk görevi için gittiği köyde, yerine gittiği hoca ile kıyaslanacağını bilir ve en azından onun boşluğunu hissettirmek istemez. (s.12) Hoca, bu konudaki ilk sınavını görevinin ilk ayında hatimle teravîh kıldırabilmek için Kur'an-ı Kerim'i ezberleyerek verir:

“*Ertesi gün teravîh için hazırlanması gerekiyordu. O, hocalığı boyunca lazım olacak Kur'an surelerini ezberlemişti. Burada onlarla yetinmeyi düşünüyordu, ne var ki, beklenti öyle değildi. Üstelik açık vermek de istemiyordu. O zaman oturup Kur'an'ı ezberleyecek ve ilk gündün itibaren hatimle namazı kıldıracaktı.*” (s.14)

Abdullah Hoca, aldığı bu kararı sadece bir aylık görevini ifa etmeye yönelik olarak düşünmemektedir. Daha işin başında zorluklardan kaçmanın önüne çıkacak diğer bütün zorluklarda aynı tepkiyi göstermesine neden olacağı kanaatini taşır. Bu yüzden kararlı olmak zorundadır:

“*Bir ay içerisinde, her gün teravîh namazında okuyacağı yirmi sayfayı bir günde ezberlemesi gerekiyordu. Bu, müthiş bir efor isteyecekti. Sağlam bir irade ve duru bir zihin yapısı gerektiriyordu. Deneyecekti, başka çaresi de yoktu. Burada işin başında teslim olması demek, ilerideki hayatta da gördüğü zorluklar karşısında havlu atmaya yönelik bir iradeyi kabullenmek demektir.*” (s.15)

Anlatıcı, Abdullah Hoca'yı dış görünüş olarak da tanıtmaktadır. Böylece okuyucu onu daha iyi tanıma fırsatını bulabilecektir: “*Abdullah Hoca, orta boylu, dolgun vücutlu, kumral saçlı, buğday benizli çakır gözliydü. Yakışıklı bir görünümü vardı. Temiz*

giyiniyor ve güzel konuşuyordu...” (s.28) Abdullah Hoca'nın menfi yönleri de vardır: “*Tek olumsuz yanı sigara içmesi ve çok çabuk da sinirlenmesiydi. Bunu da baklı olduğu zamanlar yapıyordu...*” (s.28-29) Anlatıcı, buna rağmen okuyucuyu Abdullah Hoca'nın da bilmediği bir yönü konusunda da bilgilendirir: “*O, belki farkında değildi ama ideal din adamı tipini şahsında canlandıran bir karaktere sahipti. Hasbî davranıyor, hesabî olmaktan uzak duruyordu. Yani ikiyüzlü değildi. Görünen yüzüyle başkalarını aldatan, görünmeyen yüzüyle kendi hesabına çalışan bir adam değildi...*” (s.29)

“*Yaşından ve konumundan büyük tavır sergilese de aslında bir cumhuriyet çocuğu*” (s.26) olan Abdullah Hoca, hem yaşı hem dış görünümü itibarıyla müftü yardımcılığı yapamazmış gibi görünse de o her açıdan bu görevin hakkından gelmektedir:

“*Genç bir adam, yirmi yedi yaşında müftü yardımcılığı gibi bir görevi üstlenmişti. Vücut yapısı ve kafası olmasa, kimse onu o yaşta o makama layık görmeyecekti. Bereket çalışkandı, konuşmasını biliyordu. Muhakeme kabiliyeti yüksekti. Üretken bir mişacı vardı. Bu kişiliği, kendisini orada tutabildi. Buna ülkede yetişmiş din adamının bulunmaması da eklenince, durumu daha kuvvetleniyordu.*” (s. 30)

Abdullah Hoca, kendisine rehber olarak Mehmet Akif'i ve Necip Fazıl'ı seçmiştir: “*Bakın benim hayatımda iki önemli rehberim olmuştur: Birisi merhum ve mağfur Mehmet Akif, diğeri ise Üstad Necip Fazıl'dır.*” (s. 77) Hocanın bu iki şairi rehber olarak seçmesinin nedeni ise onların da kendisi gibi İslâm'ı yozlaştıranlarla ve cahillerle olan mücadeleleridir.

Abdullah Hoca, hakkında çıkarılan dedikodulardan daha çok politikacıların oyunlarına kızmaktadır: “*Onuruna düşkün insanlar, meselenin içerisine kendi çıkar kaygalarıyla çekilmek istenince, buna sert tepki gösterirler. Abdullah Hoca'nın mişacı da böyle şeyleri kaldıracak cinsten değildi... Hakkında çıkarılan dedikodulara aldırılmıyordu. Ama politikacıların üzerine kumar oynamasına izin vermesi mümkün değildi.*” (s.112)

Abdullah Hoca, her ne kadar haksızlıklara maruz kalmışsa da dürüstlüğü ve inandığı gibi yaşaması halk tarafından takdir ve beğeni toplamış, aradan zaman geçmesine rağmen eksilmemiş ve unutulmamıştır. Hoca, Bursa halkından gördüğü bu muhabbeti şöyle açıklamaktadır:

“Oğlum bu halk kötü değildir. Bu halkın irfanı, her şeyi keşfedecek canlılıktadır. Biz ona iyi şeyleri götüremedik. Bu camianın temel kusuru budur... Ben orada düristçe arz ettim kendimi. İnandıklarımı evde başka, sokakta başka hâlde taşımadım Bursa'ya. Bursalı, benim şahsımda olması gerekeni gördüğü için beni sevdi. Değilse ben neyim ki, bir aciz insanım. İmanınızda samimiyeti gösterdiğiniz zaman, siz o halkın gerçek ışığı olursunuz.” (s. 138)

Abdullah Saraçoğlu'nun yirmi sekiz yıllık görevi boyunca kendine düstur edindiği en önemli kavramlar, sabır, hoşgörü, taşıdığı misyona saygı ve saygınlık kazandırmak olur. Ancak birçok olumsuzluk yaşamasına rağmen görevini sona erdirdiği vakit küskün değildir:

“Sabrın hayatın bütün çıkmazlarına karşı ayakta durabilmek için ne büyük bir ilaç olduğunu öğrendiği ilk görev gününden, yirmi sekiz yıl sonra, ayrıldığı son gününe kadar, hoşgörülü olmada hassas davrandı. Temsil ettiği misyona, kendince bir kalite getirmeye özen gösterdi. Makamını insanlara tepeden bakan fildişi kula olarak kullanmadı. Yaşadığı bunca olumsuzluklara rağmen, kimseye kargın da değildi küskün de...” (s. 158)

Romanın sonunda hayatının yirmi sekiz yılını onurunu çiğnetmeden yaşayabilmek için önemli bir mücadele veren Abdullah Hoca'nın bir seccadenin üzerinde sona eren hayatını müşahede etmekteyiz. Yazarın onun hakkındaki son cümleleri, bütün yaşanılanları ve verilen mücadeleyi özetlemektedir. Hayatının romana konu olan bölümünde verdiği mücadele özetlendiğinde ortaya örnek alınacak, ışığı ile önünü aydınlatan bir yaşam çıkmaktadır:

“O, dinin özüne dönüştürme bir ihtilal denemesi yapmak istemişti. İslâm'ın öz sıvısına öldürücü bir virüs gibi sızmak isteyen batilla, bid'atla hurafeye boğuştu. Belki istediği seviyede muvaffak olamadı. Üst kademenin duyarsızlığı, çoğu zaman da acımasızlığı, toplumun hantallığı, onun gayretini kırmak için zalimce davranmıştı. (...) Dini sokaktaki cabil dindarın, samimi ama dinin özünden habersiz dindarın da elinden kurtarmak istiyordu. Dindarın yanlısını din kabul edip İslâm'ı yargulamak isteyenlere karşı da tavırlıydı. İşe başlarken 'Ben Onurumu Çiğnetmem!' dedi, bunu da başardı. Hasbîliğinden vazgeçmedi, hiçbir zaman hesabı de olmadı... Kendi ışığıyla kendi önünü aydınlık tutarak yürüdü.” (s.159)

Eşi ve Annesi: Romanda bir ya da birkaç kere karşımıza çıkan bu karakterler, ana karaktere yardımcı ikinci dereceden karakterlerdir. Bu iki karakterin en temel özelliği eşine ve evladına her zaman doğruyu yapmada destek ve duacı geleneksel Türk kadınına örneklemeleridir.

Abdullah Saraçoğlu'nun annesi karşımıza iki kere çıkar, ilkinde sadece köye göreve giden oğlunun eşyalarını hazırladığını öğreniriz. (s.12) Diğerinde ise bir aylık hizmetinden sonra başarı ile evine dönen oğlula gururlanırken görmekteyiz: “Allah azmini arttırsın oğlum. Çok iyi haberlerin geldi. Halk seni pek beğenmiş. Hatimle namaz kaldırmışsın. Sen Kur'an'ı ezberlememiştin, hafızlığın yoktu, onu nasıl başardın bilemedim?” (s.23)

Eşi Saadet Hanım ise, biraz daha fazla gördüğümüz bir karakterdir. Hocanın eşi müspet olarak tasvir edilir: “Eşi, beyinin işlerine karışmayan, yalnızca ev hayatıyla yetinen mütevazı bir ev hanımıydı.” (s.30)

Abdullah Hoca'nın eşini romanda özellikle önemli kararların eşiginde danışılan, fikir paylaşılan kişi olarak görmekteyiz: “Karar verdi, imam-hatip okulunu dışarıdan bitirecekti. Günlerce düşündü, konuyu hanımına açtı.” (s.30)

Abdullah Hoca'yı başka bir yerde Hanımı ile gezintiye çıkarken görürüz. Gezinti sırasında hem gördükleri yerler hakkında hanımına izlenimlerini aktarıp bilgiler verir: “Bak hanım, bir zamanlar bu şehirde hiç minare yoktu...” (s.145) hem de özellikle işinde karşılaştığı sıkıntılardan bahsedip duasını alır:

“O minarenin yüksekliği tam kırk yedi metredir, ne gariptir, şimdi biz o minareye ve diğerlerine müezzînleri çıkaramıyoruz.

Hayrola gücün mü yetmiyor?

Yetmiyor demek ki.

...

Dertleri neymiş?

Dertleri, günde beş defa minareye çıkılır mıymış? Teknolojiye karşı mı gelinirmiş?

Bey işin çok zor. Allah yardımcın olsun.”

HİCAPTAN GÖZYAŞI'NA

Bu nasıl sevda bilmem, noktanda neler gördüm.
Yedi zindan içinde ömrünü eler gördüm.
Hak nârında yanarken cemalin güler gördüm.
Bir daha yanmam diye kül ağlıyor üstadım.

Aslı hakka olmalı, her zerrede çabanın.
Duyulmayacaksa sesi yörük soylu obanın,
Dağlardan getirmezse türküsünü çobanın,
Ne yapacak esip de yel ağlıyor üstadım.

Ne fermanca buyrulur ne bülbülce şakınır,
Ne söylenen dinlenir ne yazılan okunur.
Öyle öksüz kalışı, bana nasıl dokunur.
Kırk yerilen, kırılan dil ağlıyor üstadım.

Neslimin üzerine çile yağsa yığılsa
Eğilir mi Asım'lar, gelse çelik eğilse.
Bayrağım gök semada dalga dalga değilse
Yıldız üşür benimle, al ağlıyor üstadım.

Hicap duyar su, kıraç tarla bulup akmazsa.
Toprak utanır elbet, tohum başak çıkmazsa.
Gül onu anlatmazsa kokusuyla kokmazsa,
Can suyunu taşıyan dal ağlıyor üstadım.

Kalemimde tutuştum yandım da Fazıl oldum.
Aşk oldum aşktan oldum, aşk ile hâsıl oldum.
Kemalinle yürürken ne idim nasıl oldum.
Kaldırımı olmayan yol ağlıyor üstadım.

Gök kubbemde yankıdır yüreğinin atışı.
His deryamın üstüne yakamozlar katışı.
Ne kadar sürer daha kır atların yatışı,
Zaferden aşınmayan nal ağlıyor üstadım.

Asmalı Mescit Sokak hicabından tütesi.
Yorar durur aklımı, ben ve benden ötesi.
Örümceğin ağına kök salıp da bitesi.
Aşka kurban olmazsa gül ağlıyor üstadım.

Abdülhakim Arvasi adı kutlu bedenden
Arınır cümle beşer, türlü niçin nedenden.
Elif şikâyetçidir yüz sürmeden gidenden,
Cim ağlıyor ardımdan “zel” ağlıyor üstadım.

Necip ses verdiğinde bir çocuk kadar şendi.
Sığmazdı yatağına, derya kadardı kendî.
Söyle kalsın ayağa, söyle taşırsın bendi.
Sakarya suskun sensiz, lâl ağlıyor üstadım.

Ağlamak gerek artık, utanmak desen az.
Çatlat kabrini usta, sen yine şiirler yaz.
Vurmuyorsa tezene, Veysel'ce değilse saz,
Tınısı dökülmeyen tel ağlıyor üstadım.

Adem olsun diyerek müsebbibi her âhın.
Şeytan hâlâ bekçisi kapımdaki günahın.
Kalkmıyorsa el Hakk'a, seherinde sabahın,
Semadan mahrum kalan el ağlıyor üstadım.

İbrahim ŞAŞMA

O DENİZ GÖZLERİN

Esaretin sarmış dört bir yanımı,
O deniz gözlerin sarmış her hâlîmi,
Hasret sarmaşıkları dolamış bucağımı,
Yakın beni de âşıkların külleri ile savurun...

Oy dağlar dedikçe yüreğimi dağlayın,
Atın beni yokuşlardan, küllerimi savurun.

Oy emeklerim, vay dizlerim nasıl da dermansız,
Göklerde gezinen yıldızların arasında,
O deniz gözlerin arar mı mehtapta,
Bulur da sevdiceğim sarar mı sinesine...

Oy dağlar dedikçe duyar mısın beni,
Uzaklardan görüp de dumanıma çarem olur
musun?

Sevda ateşi sönmez ciğerimde,
Akşam çiçekleri solar içerimde,
Bir demet çiçek olsam pencerede,
Gece gündüz seyre dalsam o deniz gözlerini...

Aysel FINDIK

Giriş

Hazret-i Muhammed (sav) Efendimiz zamanında bir takım ayrılıklar baş göstermişti. Fakat bunlar saman alevi gibi birden tutuşup söndü. İlk ciddi ayrılığı Yahudi bir ilim adamı olan Abdullah İbn-i Sebe başlattı. O, Hz. Osman huzurunda Müslüman oldu. (Bazı yazarlar, Müslüman olmuş gibi görüldüğünü ileri sürerler.) Müslüman olunca Museviler arasındaki itibarını tamamen kaybetti. Hz. Osman'dan da umduğu ilgili ve makamı elde edemeyince Hz. Ali'yi ön plana çıkarmaya çalıştı. Hz. Ali'den de beklediği ilgili görememiş olmasına rağmen onun taraftarlığından ayrılmadı. Aksine, insanları Hz. Ali etrafında toplanmaya davet etti ve başarılı oldu. Hatta insanları Hz. Ali'de Allah'a ait sıfat ve özelliklerin bulunduğu inandırdı. Hz. Ali'nin şehit edilmesinden sonra da fitne ve tefrika çıkarmaya devam etti. Böylece Ali Şiası¹ oluştu.

Sonraki yıllarda, Hz. Ali döneminde cılız bir hareket olan 'Harbiyye' olarak da anılan Hariciler mezhebi gelişti. Mâveraü'n-Nehr² bölgesinde ve Horasan'da Babekiler ve Kızıllar gibi karışık mezhepler ortaya çıktı. Şi'ilik gelişti ve yayıldı. Bâtınlık, Yezîdilik, Nusayrılık ve Dürzilik ile kolları ortaya çıktı. Bunların hepsi, birbirinden farklı mezheplerdi.

Bunların dışında halk arasında *sünnî* veya *Hak mezhepler* olarak ifade edilen Hanefî, Şafi'î, Hanbelî ve Mâlikî mezhepleri gelişti. Bu dört mezhep, sünnî fikhi mezheplerin kollarıdır. İtikadi mezhepler olarak da Matürîdîlik, Eş'arîlik ve diğerleri vardır.

Oğuz Çetinoğlu: *İslam'da mezhep nedir?*

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Vehbi Ecer: Mezhep, *gidilen yol* anlamında Arapça bir kelimedir. Terim olarak da mezhep: Kişilerin yaşadıkları coğrafi, sosyal ve kültürel çevrenin içinde dinin ana kay-

1 Şia: Hz. Peygamber'in (sav) vefatından sonra Hz. Ali ve oğullarını halifelik için en layık kişi olarak gören, onu meşrû halife olarak kabul eden, ondan sonraki halifelerin de onun soyundan gelmesi gerektiğine inananların ortak adı.

2 Ceyhan ve Seyhun nehirlerinin arasında kalan ve Türklerin yaşadığı topraklar.

naklarını (Kur'an ve sünneti) anlama ve uygulamada ortaya çıkan farklılıkların kurumlaştığı dinî oluşumlardır.

Çetinoğlu: *Mezheplerin sınıflandırılması bakımında neler söyleyeceksiniz?*

Ecer: İnanç ile ilgili olanlarına 'itikadi mezhepler', eylemlerle (amelî olanlarla) ilgili olanlarına da 'amelî' veya 'fikhî' mezhepler denilir. Türklerin, özellikle Anadolu Müslümanlarının itikatta mezhebi Semerkandlı Mehmet Matürîdînin kurduğu Matürîdî, eylemler ve ibadetlerde de İmam-ı Azam Ebu Hanîf'nin kurduğu rivayet edilen Hanefî mezhepleridir.

Çetinoğlu: *İslam ve İslamiyet kavramları arasında nasıl bir bağ vardır?*

Ecer: İslam ile İslamiyet terimleri de karıştırılmaktadır. İslam: Hz. Âdem ile başlayan vahiy geleneğinin peygamberlerin son halkası olan Hz. Muhammed (sav) tarafından ifade edilmiş adıdır. Hz. Muhammed'den önceki peygamberlerin dininin adı da İslam olduğu için, eski peygamberlere ve bu peygamberlerin aldıkları bozulmamış vahiylerle de inanmak iman esaslarımızdandır. Ancak Kur'an, kıyamete kadar değişmeyecek olan evrensel mesajları içermektedir. İslamiyet ise Kur'an-ı Kerim'in sünnet ışığında hayata geçirilerek uygulanması ve yaşanır hâle getirilmesine denilir. Bu uygulama toplumun eski gelenekleri ve coğrafi şartlar dolayısıyla farklı farklı olabilir, ancak bu farklılıklar Kur'an'ın ilkelerine aykırı olamaz.

Çetinoğlu: *Kimileri bilmediklerinden ve samimi olarak öğrenmek istediğinden, kimileri de şeytanın avukatlığına özenerek soruyorlar: Kitap bir, Peygamber bir. Mezhepler niçin çok? Bu soruyu nasıl cevaplandırırız?*

Ecer: Günümüzde, halkı Müslüman olan devletler büyük bir bunalım ve kavga içindedir. Aslında bu kavgaların altında egemenlik tesisi ve maddi menfaatler yatmaktadır. Ancak az gelişmiş ülkeler arasında yer alan bu ülkelerde bu çatışmalara ve kavgalara mezhep kavgası görünümü verilmekte olduğu görülmektedir. Oysaki mezheplerin bir kavga ve farklılaşma sebebi olmaması, hatta bir

fikirler arası hoş görü gücü olarak kabullenilmesi gerekir.

Tanrı Elçisi, Müslümanların karşılaştıkları yeni problemleri aklederek ve içtihat yaparak çözmele-
rini tavsiye buyurdu. Onun vefatından sonra Müs-
lümanlar önce Kur'an'a, sonra sünnete uydular.
Bunlarda aradıklarını bulamadıkları zaman bu kay-
naklarda bulabildikleri ipuçlarını salim akıl, kamu
yararı kontrolünde yorumladılar, yani içtihat ettiler.
Bu yorumlar sebebiyle Allah'ın bir, Peygamberin
bir, kitabın yani Kur'an'ın bir olmasına rağmen
farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu
farklılıklar Kur'an'a, Hz. Peygamberin sünnetine,
akla, ilme, kamu yararına aykırı değilse ve Tanrının
bir, öldükten sonra dirilmenin yani ahretin var ol-
duğuna, iyilik yapmanın faydasına inanma şeklinde
görünüyorsa, bunlara ehli-sünnet mensupları veya
doğru yolda olanlar, diye bakılması gerekiyor. Tev-
hide, inanç ilkelerine aykırı olmayan farklı görüş-
lerde olanların din dışı (kâfir) sayılmayacağı büyük
bilginler tarafından kabul edilmiş hatta ehlikible
tekfir edilemez, diye formüle edilmiştir.

Çetinoğlu: *İyi bir Müslüman olabilmek için bir mezhep kurucusuna veya bir tarikat şeyhine bağlanmak gerektiği söyleniyor.*

Ecer: İslam dininde bir mezhep kurucusuna veya bir tarikat şeyhine mutlak bağlanma mecburiyeti yoktur. Kur'an'a, Peygambere, genel ahlaka, adalete uygun olmak şartıyla hüküm veren, hukukî olarak başa geçen, yöneten devlet başkanının emirlerine bağlı kalınabilir. Taklit önerilmez ve taklidî iman değil tahkikî iman önerilir. Yaptığı işlerin ve ibadetlerin niçin yapıldığını bilerek yapması gerekirken, filan şeyh veya filan kişi yaptığı için taklit etmek caiz değildir.

Çetinoğlu: *Mezheplerin doğuş sebepleri hakkında bilgi lütfeder misiniz?*

Ecer: Hz. Peygamber'in vefatından sonra karşılaşılan olaylarda ve Kur'an'ı anlamada soracakları bir peygamber kalmadığı için bilginlere danışılması gereği ortaya çıkmıştır. İslâm dinini anlamada, uygulamada ortaya çıkan farklı görüşlerin belirli bir

süreç sonunda, bir kurucunun liderliğinde ve ortak düşünceler etrafında bir araya gelmelerinden mezhepler oluşmuştur. Yani, mezhep bir dinî gruplaşmanın adıdır.

Müslüman bilginler de (ki bunlara müçtehit denilir) Kur'an, sünnet ve akla dayanarak yorumlar yapmak suretiyle konulara açıklık getirmeye çalışmışlardır.

Çetinoğlu: *Örneklendirmek mümkün mü hocam?*

Ecer: Boy abdestiyle ilgili ayette geçen (Fettah-haru) kelimesini Ebu Hanife de İmam Şafî de 'vücudun dış yüzünü tertemiz etmek' diye anlamışlar. Ancak Ebu Hanife, ağız ve burnu, vücudun dışına ait diye yorumladığı için boy abdestinin farzları içinde ağza ve buruna su çekerek temizlemeyi eklemiştir. Şafii ise ağız ve burun akıntılarının orucu bozmadığı gerekçesiyle ağız ve burnu vücudun içi olarak düşünmüş, boy abdestinin farzı olarak bunu kabul etmemiştir. Dikkat edersek burada Kur'an'ı inkâr etme yoktur, bir yorum ortaya koyma vardır. Bir Müslüman bu iki yorumdan hangisini uygularsa uygulasin, yapılan eylemin mantıklı bir gerekçesi vardır ve bu kişilerden hiç biri dinden çıkmaz. Bu farklı uygulamadan dolayı da bu kişilerin birbirine düşman olmaları gerekmez. Bu durumda mezhepler, büyük âlimlerin yorumudur, ayrı bir din değildir. Bir mezhebe bağlı olmak değil, bir mezhebin bağnazlığı (taassubu) içinde olmak, farklı mezhep mensubudur diye kelime-işhadet getirenleri Allahu Ekber nidalarıyla öldürmek hiç mi hiç caiz değildir.

Çetinoğlu: *Dinimiz, böyle bir davranışı asla kabul etmez.*

Ecer: Dinimiz farklı görüşleri bırakın, farklı din mensuplarına bile müsamaha göstermeyi emreder. Bütün bu gerekçelerden dolayı İslam dünyasının içine girdiği mezhep çatışmaları yüce dinimizde izahı olmayan büyük bir yanlışlıktır, cahilliktir.

Çetinoğlu: *Peygamberimiz (sav) zamanında mezhep diye bir olgu var mıydı?*

Ecer: Peygamberimiz zamanında bilinen anlamda mezhep yoktur. Hicrî 1. Miladi 7. yüzyıl ve sonrasında ortaya çıkmıştır. Peygamber döne-

minde, peygamber varken dini anlama ve anlatma konusunda farklılaşmayı doğuracak bir dinî lider düşünülemezdi. Müslümanların önünde Tanrı'nın peygamberi vardı. Anlamadıklarını Resulullah'a iletiyorlar, onu dinliyor ve onun sözlerine inanıyorlardı. Nisa suresi 59. ayette yüce Allah, o günkü Müslümanlara yol gösteriyor: "... Eğer herhangi bir konuda anlaşmazlığa düşerseniz -Allaha ve ahret gününe inanıyorsanız- onu Allah'a ve Peygamber'e götürün. Bu daha iyidir ve sonuç bakımından daha da güzeldir." buyruluyor. Peygamberimiz zamanında yaşayan ve onu görenler; akıllarına gelen her şeyi ve her türlü meselelerini Peygamber'e soruyor ve cevaplarını alıyorlardı. Bu sorular Hz. Peygamber tarafından bazen doğrudan doğruya cevaplandırılıyor, bazen de yüce Tanrı'dan gelecek vahiy bekleniyordu. Peygamber'in cevaplandıramayacağı sorular Kur'an'da "Ve sana soruyorlar" diye başlayan ayetlerle hallediliyordu. "Sana soruyorlar" diye başlayan ayet sayısı Kur'an-ı Kerim'de 15 tanedir. Ashab, olur olmaz şeyleri Peygamber'e sormaz, nazil olan (inen) ayetleri olduğu gibi kabul ederdi. Zaten Kur'an'ın açıklanması görevi de Nahl suresi 16. ayetteki "...Biz sana Kur'an'ı insanlara açıklayasın diye indirdik..." denilerek Peygamber'e verilmişti. Ayrıca olur olmaz, gereksiz kafa karıştırıcı sorular sorulması da hoş görülmemiştir. Enes bin Malik tarafından rivayet edilen bir hadisşeriflerinde Hz. Peygamber: "İnsanlar birbirlerine birtakım sorular sormaktan vazgeçmeyecekler. Hatta her şeyi yaratan Allah'tır, fakat Allah kim yaratmıştır?" diyecekler buyurur.

Bir başka rivayete göre de Peygamberimiz "Allah'ın çok soru sormayı kerih (iğrenç) gördüğünü" beyan eder. Mâide suresi 101. ayette ise "Ey iman edenler! Size açıklandığı zaman, sizi üzecek olan şeylere dair soru sormayın" buyruğu ile gereksiz soruların sorulmaması istenir. Açıkçası yeni ve eski Müslümanlar peyderpey nazil olan ayetleri öğrenirler, emirleri ve Hz. Peygamber'in uygulamalarını tatbik ederlerdi. Bu sebeple özellikle inanç ilkeleri ile ilgili tartışma veya farklılıklara Peygamberimiz döneminde rastlamıyoruz.

Çetinoğlu: *Hakkında vahiy olmayan konular hakkında nasıl hareket ediliyordu?*

Ecer: Peygamberimiz Mekke'den Medine (Yesrib)'ye göç ettikten sonra vahiy ile bildirilen inanç ve ibadetler dışındaki insan ilişkileri ve günlük dünya hayatı, tabiat olayları ile ilgili konularda farklı düşünmeye müsaade ederdi, kendisi de içtihatlarında bulunurdu.

Hz. Peygamber vahyin bulunmadığı, sınırlamadığı şehrin savunulması, halkın emniyetinin sağlanması, devletler, kabileler arası anlaşmaların yapılması, savaşta ordunun alacağı düzenlemeler, savaş sonrası alınan esirlerin durumları... gibi konularda halk ile istişarede bulunur, insani yönüyle içtihat ederdi. Uhud savaşı öncesinde yaptığı toplantıda alınan kararı, kendi düşüncesine uygun düşmediği hâlde kabul etti. Bedir savaşı sonrasında alınan esirlerin para karşılığında saliverilmesi kararının yanlışlığı Enfal suresinde (ayet 67-70) belirtildi. Hz. Peygamber Tanrı tarafından kendisine bildirilenler dışında kalan konularda yanılabilirliğini "Sizler dünya işlerini daha iyi bilirsiniz. Ben ancak (sizin gibi) bir insanım. Ben sizlere dininizden herhangi bir şey emrettiğim zaman onu derhal alıp kabul ediniz. Sizlere rey (görüş, düşünce, fikir) çeşidinden bir şey emrettiğim zaman kuşkusuz ben de, sadece (sizin gibi) bir insanım" cümleleriyle açıklar. Sahabeden Muaz b. Cebel'i Yemen'e kadı olarak atadığı zaman onun hareketinden önce yaptığı konuşmada M. b. Cebel'in Kur'an'da ve sünnette bulamadığı konularda içtihat ederek karar vereceğini duyduğu zaman Hz. Peygamber bu cevaptan çok memnun olmuş ve "...Allah'a şükürler olsun ki resulünün kadısını resulünün razı olduğu şeye muvaffak buyurdu" demiştir. Uhud savaşından sonra Yahudilerden Benu Kureyza kabilesine savaş açan Hz. Peygamber, oraya çabuk ulaşılması için "Hiçbir kimse, Benu Kureyza'ya varmadan ikinci namazını kılmamasın" buyurdular. Ancak Benu Kurayza'ya ulaşmadan ikinci vakti geldi. Namaz kılmaya kalkışanlara bazıları Hz. Peygamber'in emri gereği namaz kılamayacaklarını söylediler. Kılmak isteyenler de "Hayır, kılarız. Hz. Peygamber bizden böyle bir

şey istememiştir” diye cevaplandırıdılar. Bazısı ikindi namazını kıldı, bazısı da kılmadı. Tartışmayı ve uygulamayı Hz. Peygamber’e arz ettikleri zaman hiç kimseyi hatalı bulmadı. Her iki tarafın da içtihadını kabul ettiği görüldü.

Sonuç olarak diyebiliriz ki Hz. Peygamber zamanında mezhepleşme olmamıştır. Dinden olduğu kesinlikle bilinen hususlarda inkâra davet çıkaran ihtilaf, farkı görüş bahis konusu olmamıştır. Vahyin sona ermesi, dinin tamamlanmasından sonra farklı sebeplerden dolayı farklı yorumlar ve mezhepleşmeler ortaya çıkacaktır.

Yrd. Doç. Dr. AHMET VEHBİ ECER

8 Ağustos 1934 tarihinde Niğde’nin Bor İlçesi’nde doğdu. İlk ve ortaokulu Bor’da okudu. Lise tahsilini Niğde’de tamamladı. 1959 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Vatani görevini 1960-1961 yıllarında levazım teğmeni olarak Borçka’da yaptı.

1962 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğünde memuriyet hayatı başladı. 1963-1965 yıllarında Kayseri İmam-Hatip Lisesinde meslek dersleri öğretmenliği ve müdür yardımcılığı yaptı.

1965-1966 yıllarında Ankara Radyo ile Eğitim Merkezinde yazar öğretmen, 1966-1970 yıllarında Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü İslâm mezhepleri tarihi öğretmeni ve müdür yardımcısı olarak görev yaptı. 1970-1971 yıllarında Bakanlıkça inceleme araştırma yapmak üzere Bağdat’a gönderildi. 1976 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslâm tarihi kürsüsünden doktora diploması aldı. 1982 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslâm tarihi öğretim görevlisi olarak çalışmaya başladı. 1984 yılında yrd. doç. dr. unvanını aldı. Fakültede, İslâm Tarihi ve Medeniyeti anabilim dalı başkanı, Din Eğitimi ve Sosyal Bilimler bölüm başkanı oldu. 1993 yılında araştırma yapmak üzere İngiltere’ye gönderildi. Burada ilmî toplantılara katıldı.

Birçok mahallî, genel ve hakemli dergilerde makaleleri yayınlandı. Hâlen, Kayseri’de elektronik olarak da yayınlanan Kayseri Hâkimiyet gazete-

sinde ve Erciyes, Yesevi, Bilgi Yurdu, Akpınar ve benzeri dergilerde ilmî konularda makaleleri yayımlanıyor. Çeşitli yaynevleri tarafından basılmış 29 eseri bulunmaktadır. Otuzuncusu *İslam Tarihinde Akli Düşünce Sisteminin Oluşumu* başlığını taşımaktadır ve bir yayınevi tarafından basılma aşamasındadır. Öğrencilerine yakınlığı ve ilgisi sebebiyle Kayseri’de bir televizyon kanalı tarafından 16 Haziran 2012 tarihinde yılın babası seçildi. 29 Mayıs 2012 tarihinde Kayseri Kültür ve Turizm Derneği tarafından Kayseri ve Anadolu kültürüne hizmet ödülü verildi. Hakkında ERÜ (Erciyes Üniversitesinde) lisans tezi hazırlandı. Yeni Ufuklar Derneği tarafından 2013 Türk kültürüne hizmet ödülü ile ödüllendirildi. Kayseri’de Lâçin yayınevi sahibi Mehmet Çelebi tarafından hakkında hazırlanan *Yesevi Geleneğinden Bir Cumhuriyet Aydıni A.Vehbi Ecer* başlıklı kitabın tanıtım ve imzalanması vesilesiyle Kayseri Kültür Müdürlüğü ile ortaklaşa 15 Şubat 2014 tarihinde Ahmet Vehbi Ecer’e Vefa Günü adıyla bir gün düzenlendi.

Yrd Doç. Dr. Ahmet Vehbi Ecer, İslâm tarihi ve İslâm mezhepleri tarihi öğretim üyesi olarak çalışmakta iken 08.08.1999 tarihinde yaş haddinden emekli olmuştur.

CÂMİLERİMİZ

Mü’min yeridir
Câmilerimiz.
Şerden berîdir
Câmilerimiz.

Susuza sebil
Zulmete kandil
Hakk’ı anan dil
Câmilerimiz.

Kaplere huzur
Kötülüğe sur
İçi dolu nur
Câmilerimiz.

Önder ÇAĞIRAN

1 8 Eylül 2012 günü sabah saat altıda telefonuma bir mesaj düştü: “Babam Hakkın rahmetine kavuştun. Cenazesi, öğle namazını müteakip Câmî-i Kebir’den kaldırılacaktır.” Maalesef sıhhi sebepler dolayısıyla cenazesine katılamadım. Zira zaman müsait değildi ve arkasından gelen günlerde de kabrini ziyaret edemedim. Eski günler gözümün önüne geldi, 28 Ağustos 1980 tarihinde Kayseri Arkeoloji Müzesine müze asistanı unvanıyla atanmış ve o günlerin kültür müdürü olan Sayın Mehmet Çayırdağ’ın tavsiyesi ve ricasıyla Râşid Efendi Eski Eserler Kütüphanesinde görevlendirilmişim. Kütüphanenin kitap sayım ve devir işlemleri sırasında değerli arkadaşım Mustafa Irak ve Ali Rıza Bey adına görev yapan yine aziz dostum Ahmet Turan Karabulut ile çalışırken rahmetli arkadaşım oraya geldi. O günlerde rahatsız idi ve ilk tanışmamız böyle oldu. Bende biraz soğuk bir insan intibası bırakmıştı. Neyse bunlar mazide kalanlar.

İşte ilk tanışmamız ve teşrik-i mesaimiz böyle başladı. 1 Eylül 1980 ile 1 Mart 1988 tarihleri arasında mesai arkadaşlığımız oldu. Belki bilmeden ben onu kırmış olabilirim, ama bana karşı devamlı sevecen, samimi bir dost ve tam anlamı ile ağabey ve hoca oldu. Benim mesleki, ilmi, dinî ve kültürel yönlerden eksikliklerimi gidermeme yardım etti. Mart 1989-Eylül 1997 tarihleri arasında görev yaptığım ilahiyat fakültesinde iken de fırsat buldukça ve bir şeyler araştırırken de yanımıza uğradı. Zira koca fakültede ziyaret edeceği insan parmak sayısı kadar az idi. Tabii, cumartesi günleri de ben kütüphaneye giderdim ve orada görüşür, konuşur dertleşirdik.

Eylül 1997’de merhum hocam Ahmet Uğur ve bazı hocalarımız benim Çanakkale’ye gidişim sebebiyle bana bir veda yemeği, yani “Kayseri kıymalısı” ziyafeti vermişlerdi. O sırada yemekte merhum Karabulut Hoca da bulunmuş ve bana karşı olan sevgisini dile getirdikten sonra da “Ben İsmail Bey’i gittiği her yerde ziyaret edeceğim” demişti. Nitekim aradan geçen bir seneyi müteceviz zaman içerisinde Çanakkale’de de kapımızı çaldı ve kendisini misafir etme şerefine bize bağışladı. Esasen,

Kayseri’de de bayram hariç, yılda mutlaka iki kez veya daha çok birbirimize gider gelirdik. Beni, kendi oğulları Burhaneddin ve Kerim kadar severdi.

O hakikaten candan bir dost idi ki beni maddi ve manevi her zaman desteklerdi. Kayseri’den ayrılmadan önce, o sıkışık günlerde evlerine de vedaya giderken Esenyurt Mahallesi otobüsünde Mustafa Okkesim adlı arkadaşım ile karşılaştık ve durumu anlattım. “Aslanım bize veda etmiyor musun?” dedi. Geçştirmeye çalıştımsa da yine şikâyetlenince, “Ali Rıza Bey benim dostum, sen arkadaşımın” dedim. Aradaki fark ne ki dedi, ben de: “Ali Rıza Hoca, bana çıkardı 1.000 mark ödünç para verdi, böyle bir şeyi sen yapabilir misin?” dedim. “Aklıma bile gelmez” dedi. Ben de “Arkadaşla dostun arasındaki fark budur” dedim.” Yani Ali Rıza Karabulut, bir bana değil sevdiği bütün insanlara karşı aynı şekilde davranırdı.

Vefatına kadar geçen 30 senelik arkadaşlığımız ve dostluğumuz asla azalmadı ve artarak devam etti. Beni tanımayanlar, onunla beraber gördüklerinde “Arkadaş kim, oğlun mu?” diye sorarlardı. Onun hakkında söylenecek ve yazılacak şey var. Onun, mesleki, kültürel ve dinî yönden olan çalışmalarını ayrı bir yazının konusu yapmak düşüncesindeyim.

Onunla mesai arkadaşlığımız döneminde, birbirimize hep destek olduk. Onun sıhhi sorunları vardı. Gerçi, bunda haksız sayılmazdı. Zira İl Halk Kütüphanesinde tesadüfen karşılaştığım, Adanalı bir polis, Raşit Efendi Kütüphanesinde görev yaptığımı öğrenince, bana, “Hemşerim, sizin orada tarikatçılar varmış, beraber onları ortaya çıkartalım” demişti. Rahmetlinin kendisinin devamlı takip edildiği gibi düşüncesi vardı. O maksatla, yukarıdaki yöneticilere karşı da bir güvensizliği vardı. Tabii o günler zor günlerdi.

O, zaten her şeyi ve her elde ettiğini tırnaklarıyla kazıyarak ve çalışarak elde etmişti. İlkokul sonrası Kayseri’ye gelerek orada camilerde medrese usulü Arapça ve dinî ilimler tahsil etmişti. Babasının vefatından sonra, Kayseri’den köyüne dönmüş, evlilik ve askerlik sonrası da yine kendi köyünde

bir yıl imamlık yapmıştır. Köyde, çocuklara camide verdiği derslerden dolayı, nifakçılar “Arapça” okutuyor diye şikâyet etmişler ve o da köydeki mallarını satarak Kayseri’ye gelmiştir. Burada, benim de tanıma şerefine eriştiğim merhum Şükrü Tantal ile ortak olarak ticarete başlamıştır. Bu arada Kayseri İmam Hatip Okulunun orta kısmını dışarıdan bitirmiş ve o sırada Kayseri Raşid Efendi Kütüphanesine tasnif memuru alınacağı ilanını belediye anonsundan işitince de sınava girmek için müracaatta bulunmuş. Aslında alınacak kişi ayarlanmıştır. Müdür Mehmet Ataberk’in adamı emekli bir ast-subaydır. Ancak, yapılan sınav esnasında, Yüksek İslam Enstitüsü hocalarından Mustafa Çuhadar ve Mehmet Türkmen’in, sınavı ciddi bir şekilde yapmaları sonucunda Ali Rıza Bey, benim de gururla görev yapmış olduğum Kütüphaneye memur olarak atanmıştır. Bu arada, ticari işlerini tasfiye ederek sadece görevine odaklanmıştır. İmam-Hatip Okulunun lise kısmını da tamamlayarak çalışmasına devam etmiştir. 70’li yıllarda, şimdiki açık öğretimin alt yapısını oluşturan mektupla öğretime kayıt olmuşsa da daha sonra tıpkı şimdilerde fakültelerimizdeki yaz okulu gibi, Yay-Kur adlı kısa süren eğitimler alarak Yüksek İslam Enstitüsüne kaydolup yükseköğrenimini tamamlamaya başlamıştır. O sırada, mevcut İslam Enstitüsü öğrencilerinin bazı talepler ileri sürerek sınavları boykot etmek amacıyla nümayiş yapmaları üzerine, tek kişilik bir mücadeleyle sınavlarına devam etmiştir. Hatta yakın dönemlerde ilahiyat fakültesi dekanlığını deruhte eden o günün asistan hocaları bile kendisine cephe almışlardır. Mahdut sayıdaki hocalara evinde bir yemek daveti veren Karabulut, davete icabet etmeyen o asistan grubunun kendisini, bu hadise üzerine sevmediklerini ve mezun olduktan sonra bile asla yıldızlarının barışmadığını söylerdi. Böylelikle, hem kütüphanedeki görevine devam etmiş hem 1979 senesinde Kayseri Yüksek İslam Enstitüsünden mezun olmuştur.

Daha önce belirttiğim üzere ilmi, mesleki ve dinî konulardaki çalışmalarını ileri bir tarihe bırakıyorum. Bununla beraber, hakkını alma ve arama konusunda çok titiz ve ısrarcı idi. Hatta “Devlette beş kuruş alacağım varsa, on kuruş masraf eder o alacağımı alırım” der idi. Bunun önemli bir kısmına bizzat şahit oldum. İlk göreve başladığında farklı

bir baremden kadroya geçmişse de o devrin müdürü, hakkını istediği her zaman, aslında kendisine tahsis edilen kadronun geçici bir kadro olduğunu ve iptal etmek istediklerini, hâlbuki müdür olarak onu düşündüğü için bu kadroyu iptal ettirmediğini söylemiş. O kadrolar düzenledikten, hocanın on beş yılı aşkın hizmetinden sonra kendisine şube müdürlüğü verilmesi için genel müdürlükle mücadele etmeye başlamıştır.

Râşid Efendi Kütüphanesinin bağımsız bir müdürlük olmasını veya kültür müdürlüğüne bağlı şube müdürlüğüne dönüştürülmesini istemiştir. Kütüphanenin bağımsız bir müdürlük olamayacağını ancak genel müdür olarak, kendisini şube müdürü yapacağını söyleyen Erzurumlu Burhanettin Yılmaz Bey, bu sözünde durmamış ve 1985 senesinde emekli olacağını bildiren yazıyı bütün kuruma bağlı birimlere göndermiştir. Ali Rıza Hoca, uzunca bir hikâyeyi mektup yerine telgrafla genel müdüre göndermiştir. Hikâye şöyledir: “Osmanlılar devrinde Bağdat valisi olan bir zat, maiyetindeki bir memura bir paye verme konusunda söz vermiştir. O memur günlerce kendisine verilecek olan görevi beklemişse de bir türlü ona nail olamamıştır. Adı geçen valinin emekli olduğunu ve İstanbul’a döneceğini öğrenen memur, hemen valiye kısa bir telgraf göndermiştir: ‘Sayın Vali, bizi kül etti intizar hâli.’ Bu hikâyeyi telgraf olarak gönderen Ali Rıza Bey’e bunu mektup olarak göndersen ücreti daha az olurdu diyenlere de ‘böylesi daha iyi’ demiştir. Yani, o makam için elinden gelen çabayı göstermişti. En sonunda adı geçen şube müdürlüğünü almış, İsmail Kahraman’ın Kültür ve Turizm Bakanı olduğu sırada zamanın Kayseri Valisi, biraz da bakana yaranmak amacıyla hocayı Kayseri Kültür ve Turizm Müdürlüğüne teklif etmiştir. Kabul olmayınca, hoca da otuz yıl hizmet ettiği Kütüphaneden ve bağlı olduğu kültür müdürlüğünden, 30 yıllık memuriyetinden şube müdürü olarak emekli olmuştur.

Ali Rıza Hoca’nın yukarıda herkese yardım ettiğini söylemişim. O, kendi köyünden ve civar köylerden gelen herkese yol göstermiş, akıl vermiş ve destek olmuştur. Hatta bir dernek kurdurarak kendi köyü Süleymanlı’ya bir cami ve Kur’an kursu ile öğrenciler için pansiyon yaptırmış idi. Bahse konu eserlerin açılışı sırasında o günlerin Kayseri

Valisi Yüksel Çavuşoğlu'nu da getirterek önemli bir şenlik ve cemiyet düzenlemişti. Aslında onun yardımları, sadece maddi değildir. Kütüphane bütün araştırmacıların uğrak yeri olduğu için, devamlı gelenlerle konuşur ve onlara bilimsel yardımlarda bulunurdu. Her konuda müktesebatı var idi. Dinî konularda görüş almaya gelenleri de “Hunat’ın yanında müftülük var oraya gidip sorsanıza” diyerek göndermek isterse de oradan sağlıklı bilgi alamadıklarını söyleyen vatandaşlara, derin bilgisi ve kütüphanede bulunan kitaplar aracılığı ile yardımcı olurdu. Râşid Efendi Kütüphanesi, çalışmak isteyen insanlar için gerçekten kıymetli bir mekân idi. Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü –ki 1982 senesinden itibaren ilahiyat fakültesi olmuş idi- hocaları ve öğrencileriyle Fen-Edebiyat Fakültesinin bilhassa Türk Dili ve Edebiyatı bölümü öğrencilerinin ve Kayserili olup Kayseri dışında öğrenim gören öğrencilerin feyiz aldıkları bir ilim yuvası idi.

Buraya gelenler mutlaka, Ali Rıza Hoca’ya bir şeyler danışırlar, ondan yardım görürler idi. Kendisi, bütün insanlara Allah rızası için yardım ederdi. Ancak, Tıbb-ı Nebevî isimli 2 ciltlik kitabının çalışmasını yaparken çeşitli hocalarla istişare eder ve bazı maddelerin gözden geçirilmesini isterdi. Yine bir cuma günü, mutat üzere üniversiteye ve bana uğramış, birlikte yemek yemiştik. Yemek sırasında beklerken iktisat fakültesinden Ömer Adil Atasoy adlı bir hoca ile sohbet ederken Tıbb-ı Nebevî isimli kitabının son durumunu sordu. Hoca da çalışmaların devam ettiğini, ancak bazı maddeleri doktorlara okutmak istediğini ve maalesef onların gerekli yardımı yapmadıklarını, söyledi. Adı geçen hoca, “Doktorlar senin yazdığını okumazlar” dedi. Buna çok kızan Ali Rıza Hoca, “Görüyor musun İsmail Bey! Biz ömrünüzü vakfettik herkese yardım ediyoruz. Adamın söylediğine bak.” dedi ve yemek sonrası aynı kişi ile karşılaştığımızda da ona serzenişte bulundu. Adil Atasoy, “Hoca, sen beni yanlış anladın. Ben, doktorların altına imza atmayacakları bir şeyi okumayacaklarını söyledim” dedi. Sözün özü, herkese yardım ederdi.

Bilimsel ve dinî konuların dışında, elinde ve atasından kaldığını söyleyen kitapları getirenler, ondan kitabın kıymetini ve ne kadar edeceğini sorarlardı. O da buranın resmî bir kurum olduğunu söyler ve bunu satmak istiyorsa Kütüphane-

ler Genel Müdürlüğüne müracaat etmesini tavsiye eder ve onun da zorluğunu belirterek “Eğer, arzu ederseniz bu kitapları geçmişlerinizin hayrına bu kütüphaneye bağışlayabilirsiniz” der idi. Böylelikle, kütüphaneye bir hayli kitap bağışlanmasını da sağlamıştı.

Ali Rıza Hoca’nın hiç boş vakti yoktu. Kapalı çarşıda esnafılık yapan, sakallı ve namaz kılan gencin biri, bir gün “Hocam biz akşamları zikir yapıyoruz, sen de katılmana” kabilinden ukalaca bir söz söylemiş hoca da “Ne zikri oğlum, benim 24 saatim zikir, bilmiyor musun ben kütüphanede devamlı kitap okuyorum ve zikir yapıyorum, âlimin uykusu bile ibadet ve zikirdir” diye, onu bir nevi uyarmıştı.

İşte böylece devamlı okumayla ve yazmayla meşgul oluyordu. Hatta bir defasında beni ziyarete gelen bir arkadaşım –ki o sırada kütüphanenin asıl kısmı tamiratta idi ve biz giriş kısmında bulunan, merdivenle üst kısımda idik- bu zor şartlar altında, Ali Rıza Bey’in çalışmasına bakarak imrenmiş ve “Ne güzel çalışıyor” demiş idi.

Onun, ilim âleminde tanınmasına vesile olan 1982’deki “Kayseri Râşid Efendi Kütüphanesindeki Türkçe, Farsça, Arapça Yazmalar Kataloğu” adlı çalışmasını bastırırken devrin İl Halk Kütüphanesi müdürü buna karşı çıkmıştı. “Sen kütüphanede kendine çalışmışsın” deyince, hoca da “Müdür Bey, mesaim dâhilinde oturup gazete okuyup bulmaca çözmedim, benim bu yaptığım iş kütüphanenin işi” demişti. Araya giren zamanın Kültür Müdürü Mehmet Çayırdağ ise, “Senin yaptığın doğru, bu işi yoldan geçen biri de olsa yapabilir” demişti. Kayseri için, “Bursalı Mehmed Tahir’in Osmanlı Müellifleri” adlı eseri gibi bir çalışma yapmayı arzu etmişti. Bu eser, Kayseri ve başka yerlerde bulunan Kayserililer ile Kayseri’de görev yapanların, hayat hikâyelerini ve bilimsel çalışmalarını ihtiva edecekti. Tabii ki eser sadece yaşayan Kayserililerin çalışmalarını değil önceki kuşakların da çalışmalarını içerecekti. Yani, Ali Rıza Hoca hakikaten büyük düşünüyor idi veya yeni tabirle uz görüşlü vizyonu olan biriydi. Bu maksatla kütüphanede bir danışma toplantısı yapmış idi. Ancak, sadece fesat ve kiskançlığa çalışan İl Halk Kütüphanesi müdürü, Ali Rıza Hoca yanında bana da soruşturma açmaya kalkıştı. Askerî yönetimin gölgesinde yaşadığımız

o günlerde bizi kanunsuz toplantı yapma suçlaması ile şikâyet etmeye kalkmıştı.

O çalışma maalesef yürütülemedi Ali Rıza Hoca'nın rahatsızlığı sebebiyle, bazı kişiler merhum Muin Feyzioğlu'nun çalışmaya ortak olmasını teklif ettiler. Hocanın üç ay kadar süren hastalığından sonra, Muin Feyzioğlu, hocanın topladığı malzemeleri de alarak bir daha ortaya çıkmadı. Hoca merhum da onun böyle davranması üzerine o konuyu kapattı. Bu esere benzer bir çalışmayı Abdullah Satioğlu Kültür Bakanlığı yayınları arasında "Kayseri Ansiklopedisi" adıyla neşretmiş. Ben de bir Kayseri âşığı olarak o kitabı satın aldım. Eline sağlık, güzel bir eser olmuş, amma Ali Rıza Karabulut'u yazmamış. Bunun nedenini yazarının açıklaması lazım. Ya Ali Rıza Karabulut'u tanıyamamış ya da bütün dünyanın tanıdığı, yurt dışından eserlerinin kritiği yapılan ve atıflarda bulunan hocayı kıskanmıştır.

Ali Rıza Hoca'nın ardından söylenecek çok şey var. O, zaten 72 yıllık ömrü boyunca, elinden gelen her şeyi yaptı. Çocuklarını çok severdi. Aslında çocuklarının okumasını ve kendi yerini almasını arzu ederdi. En küçük oğlu Ahmet, ortaokulu bitirince, onun okumayacağını anlayınca sanayiye oto tamirciliğine gönderdi. Orada kendisini yetiştiren Ahmet, Çıraklık Eğitim Merkezini de tamamladı. Aslında babası kendisine bir dükkân açmayı, hatta liseyi bitiren Kerim'in de ona yardım etmesini ve ortak olmasını arzu etti. Tabii Kerim bunu kabul etmedi. Ahmet de o sırada askere gitti. Usta birliği, Bingöl'ün Solhan İlçesi idi. Askerliğini bitirerek Kayseri'ye gelmişti. Fakat son kez üç günlük askerlik ve tezkire almak için birliğine gitmesi gerekiyordu. Akşam, evden çıkıp bakkaldan permatik alarak geri geleceğini annesine söylemiş, dönüş yolunda Hisarcık Caddesinde banketsiz yolda ilerlerken sarhoşun biri ona çarpmış, onun ölümüne sebep olmuştu. Ertesi günü cenazesini kaldırdık. Hoca çok metin davranmıştı. Emine yengeye ağlamamasını emretmişse de ben onun ne kadar üzüldüğüne şahit olmuşum. Çocukları ile ilgili olarak iki defa ağladığını görmüştüm. Ahmet'in ölümüne sebep olan kişinin yakınlarına zarar verme meylinde olan Kerim'i ve Burhaneddin'i ikaz etmişti. Yukarıda hakkını aramada ne kadar hassas olduğunu söyle-

miştim. Oğlunun ölümü üzerine müşteki sıfatı ile açtığı dava için, avukatlarından daha fazla delil toplamıştı. Taksirli suçlar kapsamında olan trafik kazası suçlarında sanığa en büyük cezanın verilmesini sağlamış hatta yüklü miktarda kan bedeli de almıştı. Bahse konu kan bedelini de kuruşuna dokunmadan Süleymanlı Köyü derneğine bağışlamıştı.

O, hep hakkı savunmuş ve haklının yanında yer almıştı. Zaman zaman köylülerinin meseleleri ile ilgilenirdi. Hatta köylerinin yolu ile ilgili bayındırlık müdürlüğü elemanlarına, köyün kuhtarı Ali Belik ile beraber giderek onlara "Bu dairede çalışanların hepsi 'solcu'. Tomarza'ya varıncaya kadar, sol taraftaki köylerin hepsinin yolu asfalt, sağdakilerin ki ise toprak veya stabilize" diyerek latife etmişlerdi. Süleymanlı Köyü muhtarı, abisi ile küs idi. Ali Osman Belik de ona muhalif idi ve mutlaka muhtarlık seçiminde karşı karşıya gelirler idi. Tabii ki her seferinde de Ali Belik kazanırdı. Muhtarın oğlunun düğün törenine katılmak için Ali Rıza Hoca ile beraber, bir cumartesi günü akşamı köye gittik ve Muhtar Ali Belik'in evine misafir olduk. Geceleyin, 20 kadar koyun, ağılı yarararak arparın torbasını parçalayıp hepsini yemişler. Sabahleyin ölmek üzere olan koyunlardan -yanlış hatırlamıyorsa- on veya on iki tanesi kesildi ve düğün öncesi bol miktarda et ve etli yemekler yenildi. İkisi de rahmetli olan Ali Belik ve Ali Osman Belik'ler o konu ile bile şakalara konu olmuşlardı.

Birlikte birkaç defa köylerine gittik. Ayrıca, birlikte Develi'ye ve Tomarza'ya gittik. Oralarda da bir hayli dostları var idi. Ankara'ya ve İstanbul'a gittiği zamanlar olurdu. Gece seyahatlerini arzu etmezdi. Şayet, gece yolculuğu yapacak ise mutlaka treni kullanır idi. Teknik konularda oldukça bilgisi vardı. Araba almayı arzu etmişti ama çocuklar bir birine düşerler diye almamıştı. Bilgisayar henüz devlet dairelerine girmemişti. O kendisine hususi bilgisayar almış ve onunla birçok çalışma yapmıştı.

Ben, değerli dostum, mesai arkadaşım ve ağabeyim Ali Rıza Karabulut'a bütün haklarımı helal ediyorum. Şayet sağlığıma kavuşursam, ilk ziyaret edeceğim yer tabii ki Kayseri olacak ve onun kabri başında Fatiha okuyacağım. Allah, beni 30 yıllık dünya dostluğunun yanında, onunla Cennette de arkadaş, dost ve komşu eylesin.

Özellikle, batıda bir cihan devleti kuran Osmanlı Türklerinin duraklamaya girdiği 17. asrın sonlarından itibaren neredeyse üç yüz yıldır, her önüne gelen Türklerden bir şeyler istiyor. Bu durumun bir türlü ardı arkası kesilmiyor.

Bilindiği üzere büyük Avrupa devletleri I. Cihan Harbinin bitişine değin, bir zamanlar dünyanın en geniş hudutlarına sahip Osmanlı'dan toprak kopara kopara bu günlere kadar geldiler. Bu arada doğuda da Çin ve Rusya gibi ülkeler Türk yurtlarını istila edip buralarda yaşayan Türk memleketlerini sömürgeleştirdi.

Herkesin yakından bildiği gibi nihayette elimizde Anadolu yarımadası ve Rumeli'de bir avuç topraktan başka bir şey kalmadı. Bu bile dünyanın en kalabalık halklarından biri olan ve son zamanlarda varlığı bile inkâr edilmeye çalışılan Türklere çok görüldü. Savaş sırasında ve sonrasında imzalanan antlaşmalarla size sadece Anadolu'nun ortasında küçük bir arazi yeter denilerek diğer yerler elimizden alınmaya çalışıldı. Ama Anadolu'nun asil Türk evladı, durun artık deyip büyük Türk milliyetçisi Mustafa Kemal'in etrafında kenetlenerek Türkleri bu kuşatıldıkları yerde boğmak isteyen bütün emperyalistlere gereken dersi verdi.

Ancak herkes biliyor ki İngiltere'si, Fransa'sı, Amerika'sı vs. bu yüce millet karşısında düştükleri hezimet ve o zamanlar kabul ettiremedikleri isteklerinin peşini asla bırakmadılar. Nasıl olsa bunların başı sıkışacak, bize muhtaç kalacaklar, işte o vakit silahla yapamadıklarımızı tıpış tıpış kendi elleriyle yaptıracağız dediler ve maalesef yakın zamanda da bu imkânları ele geçirdiler. Türkleri zor duruma sokmak için her türlü yolu ve alçaklığı denemekten de geri durmadılar. İhtiyaçları olduklarında güvenilir dostumuz, müttefikimiz diye pohpohladıkları Türkleri, önce Kıbrıs'ta yok etmeye kalkıştılar, buna güçleri yetmeyince arkasından sağ-sol çatışmasına sürüklediler. Baktılar bu da olmuyor, Anadolu Türkiyesi'nin bütün imkânlarından yararlanan bir grup vatandaşımızı geçmişte olduğu gibi kandırarak ayrılık rüzgârlarının peşinde koşturmaya başladılar. Hâlbuki bu insanlar, bir zamanlar İngiliz ve

Amerikalıların maşası olan Şeyh Said'in nasıl yalnız bırakıldığını, Batılı emperyalistlerin amacının sadece Türkiye'yi zayıf ve çaresiz düşürerek petrol bölgelerine sahip olmak istediklerini, gayelerinin bağımsız bir Kürt devleti değil, taşeron bir yönetimle Orta Doğu'da diledikleri gibi at oynatmak olduğunu bilselerdi, herhalde bu sevdaya kapılmazlardı.

Kendilerini Güney Afrika'daki zencilerle bir tutanlar ve mücadelelerini buna benzetenlerin geçmiş tarihten haberleri olmadığı gibi, yakın maziyi bilmedikleri de anlaşılıyor. Güney Afrika yerlilerinin ne seçme ne seçilme ne de devletin üst kademelerine gelme imkânları yoktu. Ama Türkiye Cumhuriyeti kimliğini taşıyan her insan, devletin en yüksek makamı olan Cumhurbaşkanlığına kadar çıkabilmekte ve kimse ona ırkın nedir, hangi inançtasın diye sormamaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki mesele insan özgürlüğü ve hak arayışından çok öte bir şeydir. Bu da herkesin bildiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin parçalanması veya adının, bayrağının ya da millî marşının değiştirilmesidir. Bu ayan beyan ortadadır ve Türkiye düşmanları da bunu açıkça dile getirmekten korkmuyorlar.

Bölücü kesim birer birer hedeflerine ulaşma yoluna girmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletine tehditle bir şeyler yaptırmak istiyor. Osmanlı Devletinin son zamanlarındaki gibi mahkemelerde herkesin ana dilinde savunma yapmaları ve bunun için tercüman bulundurmaları kabul edildi. Millî birlik ve aidiyet duygusunun pekiştirilmesi amacıyla ilköğretimde okutulan Türk andı kaldırıldı. Bunun peşinden eminiz ki terör örgütü ve onun Türkiye Büyük Millet Meclisindeki uzantısı Atatürk'ün, bilhassa okullardaki Türk Gençliğine Hitabesini ve resimlerini indirtecektir. Gerekçe olarak da bu sınıflarda sadece Türkler okumuyor, Türk olmayanları bu nutuk ilgilendirmez, her gün bunu görmek zorunda değiliz, diyeceklerdir. Bu yüzden Millî Meclis ve ona bağlı kurumların gerçeklere kulak tıkadıklarını veya az buçuk tarih bilmediklerini düşünmek istemiyoruz. Osmanlı Devletinin nasıl dağıldığı hâlâ hatıralarımızda.

Yüzde doksanı Türk olan ve kendini Türk his-

seden bu milletin teveccühünü kazanan iktidarlardan Türk milletinin talebi, bir dik duruş sergilemesi yolundadır. Bütün zorlamalara ve istediklerini alamayan küresel güçlerin millî birliği ve beraberliği bozmaya yönelik gayretlerine karşılık, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve hükümetleri denize düşen yılanı sarılır misali, kim kendisine bir parmak bal gösterirse, onun peşinden gitmemelidir. Çünkü bu bir parmak balın diyeti, 50-100 yıl sonra çok acı ödenebilir.

Türkiye'nin önüne sürekli bundan bin sene evvelinin defterleri açılarak konuyor. Batıların silahla onaylatamadıkları istekler, ne yazık ki millî birlik ve bütünlüğümüz aleyhine karşımıza çıkarılarak tavizler vermeye zorlanıyoruz. Elin Amerikalısı istiyor diye, Ermenistan'a yapmadığımız şaklabanlık, sunmadığımız alternatif kalmadı. Millî Ermeni devletinin var olmasının ana kaynaklarından biri olan Akdamar Adasındaki kilise tamir edilip ibadete açıldı. Bu gidişle Ermenistan yakında Ani'ye de özel bir statü isteyebilir. Acaba Ermenilere devamlı çiçek uzatılırken Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bir zamanlar Osmanlı'nın Revan eyaleti olan Ermenistan'da kaç tane faal cami, kaç tane Müslüman mezarlığı var sordu mu? Bir avuç Ermeni hâlâ Türk Devletine kafa tutuyor, soy kırımını kabul edeceksin, doğu illerini bize vereceksin diyor. Yirminci yüzyılın en büyük soy kırımını yaptığı bir yana, işgal ettiği Türk toprağı Karabağ'ı da kendine bağlıyor ve biz hâlâ susuyoruz. O zaman sıradan bir Türk vatandaşı olarak soruyorum: Benim Türkiye'deki Ermenilerle hiçbir vakit problemim yok, ama kardeşim bu Ermenistan'a neden böyle sıcak davranıyoruz?

Mesele sadece Ermenilerden de ibaret değil. Başta Amerika ve Avrupa Birliğinin bazı devletleri, Orta Doğu'da yerleşirken Türkiye'den de herhangi bir engelleme ile karşılaşmamak için her türlü oyunu oynamakta, Türkiye'nin doğu ve güneydoğusu ile alâkalı bizim aleyhimize senaryoları gerçekleştirmeye çalışmaktadır ve maalesef çoğunu da uygulama safhasına getirmişlerdir. Irak'ın kuzeyindeki Kürt yönetimi, Türkiye içindeki uzantılarıyla iş birliği hâlinindedir. Bütün dünyanın desteğı ile ülkemizin doğu ve güneydoğu topraklarını parçalayarak güneyimizde büyük bir Kürdistan yaratma

peşindedir. İşin ilginç yanı Ermenilerin de aynı yerlerde gözü var. Fakat şimdilik ortak düşman olarak sayılan Türkiye'ye karşı herkes birlikte hareket ediyor. Yunanistan hâlâ Adalar Denizinin (Ege) tamamını ve Batı Anadolu'yu istiyor. Üstelik Trabzon bölgesinde de bir Pontusçuluk gayreti içindeler. Rusya, Boğazlardaki taleplerinden vazgeçmiş değil. Suriye'nin başı belada olduğundan bereket, Hatay ve İskenderun hattıyla pek ilgilenemiyor.

Bu arada I. Dünya Harbi öncesi ve sonrasında Rus zulmü, Ermeni mezalimi, Sırp ve Bulgar katliamlarından kaçarak Türkiye'ye sığınan ve Türk insanının kucağını açtığı Abaza, Çerkez, Gürcü, Arnavut, Boşnak gibi misafirlerimiz de şimdilik kültürel haklar adı altında ayrılıkçı düşüncelerini olgunlaştırıyorlar.

Bütün bu pis oyunlar Türk milletinin gözünün içine baka baka yapılıyor. Yeter be kardeşim, nedir bu Türklere ve Türkiye'den istediğiniz?

GÖR Kİ NESİ KALDI II

Lalezârda açıldı gül gibi güldükçe sevdası aşkın,
Bülbülün yalnızca figan içinde ah çeken sesi kaldı.

O hasretiyle Leyla diyerek yürüdü aşka sevdaya,
Leyla gitti amma yine aşkın yücelten busesi kaldı.

Ol gerçeğin sırrına varınca çözüldü tüm bilmeceler,
Yürekte höykürüp gelen, dilde "Allah" sesi kaldı.

Gitti bütün cismani varlığın kendisi duygu selinde,
Ötelerden gelen sevdanın susmamış müjdesi kaldı.

Ağyâre mi sarıldın bunca zaman derler ya ey gönül,
Bak şimdi ucundan tuttuğun gerçeğin perdesi kaldı.

Mahvını bertaraf etmişsin güzide bir ömrün, yaşa,
Yürü yürü bitmez çileli bir yolun son kertesi kaldı.

Uykularda yürüyüp o sam vuran fırtınalarına hep,
Sahipsiz bu gönül evinin şimdi bir viranesi kaldı.

Sadık SOFTA

Ziya Paşa, “Diyar-ı küfrü gezdim beldeler kâşaneler gördüm/Dolaştım mülk-i İslamı bütün viraneler gördüm” derken aslında kendi ülkesindeki harika dini mimariyi görmezden geliyordu. Her biri bilim ve sanat göstergesi olan Anadolu ve İstanbul’daki camiler bugün hala ayakta olarak, onları ortaya koyan özgün bilim ve teknolojiyi işaret ediyor. Elbette ki bunlar özgün bir bilim ve kendine has teknoloji eseri idi. Bilgisiz ve tekniksiz her biri birbirinden muhteşem bu eserlerin ortaya çıkması imkânsızdır.

Mimaride zengin bir bilgi ve bilimsel çalışmaya ulaşan ecdadımız diğer alanlarda cahil ve çaresiz miydi? Mimaride zirve yapan Osmanlı hatta Selçuklu bilginlerinin mimari dışında amiyane ifadeyle kafaları çalışmıyor muydu? Değilse diğer alanlarda neden benzer çalışmalar yapılmamıştı? Bilimsel ve tekniksel alt yapısı olan mimari çalışmalar neden belli bir aşamadan sonra kesilip inkıtaa uğratıldı? Ve asıl soru Batıya karşı geri mi kaldık yoksa geri mi bırakıldık?

Aslında meselenin büyük ayağı tekfur kızlarına meyilden başlayıp muhteşem Batı hayranlığını sonuç veren bir yaklaşıma sahip devlet iradesinin kullanılmasında yatmaktadır. İslam devlet idarecileri, yönetim zeminlerini kaybetmemek için toplumu bazen halka hissettirecek ölçüde kontrol ve geniş bir ihata altında tutmuşlardır. Bu baskının fazla hissedilmediği dönemlerde bilimsel çalışmalar serpilip gelişmiştir. Bu dönemler de maalesef kısa olmuştur.

Antik Yunan eserlerinin Arapçaya çevrilmesiyle yeni bir ivme kazanan İslam dünyası, bu bilimsel çalışmaları sürdürüp kendine has teknoloji ortaya koyacak aşamaya gelmiştir. O günkü bilimin görsel yansıması olan rasathaneler ağırlıklı sürdürülen çalışmalar sonucu bazı teknolojik alet ve ürünler ortaya konmuştur. Birçok teknolojik ürün ise İslam bilginlerince kitaplarda tarif edilip kayıt altına alındığı bu aşamada edinilen bilgiler nedense pratiğe dökülüp ortaya çıkartılmamıştır.

Harun Reşit zamanında İslam bilginlerinin ‘çalar saat’ yaptıkları ve Batılı bir devlet büyüğüne

bunun hediye edildiğinden bahsedilir. Bu bilgi gerçekte doğru ise namaz ibadeti gereği zamanı ölçen böyle bir alete ihtiyaç duyan Müslümanlara bunun pratik sunumu neden yapılmamıştır da bu sebepten günümüzde en basit teknoloji ürünü konuma gelen saatleri milyonlar ödeyerek Avrupa’dan ithal ediyoruz.

Avrupa’nın hayal bile edemediği uçmayı, asırlar öncesinden düşünerek bilimsel çalışmaları sonrası ilk uçuş denemesi yapan İsmail Cevheri’nin devamında Galata kulesinden Üsküdar’a kadar ilk defa başarılı bir uçuş yapan Hazerfen Ahmet Çelebi, sürgün yerine desteklenmiş olsaydı bugün uçak teknolojisinin kalbi muhtemelen biz olacaktık.

İlk dünya haritasını gerçeğe çok yakın çizen Piri Reis, evhamlı devlet iradesinin kadrine uğramak yerine teşvik ve destek görmüş olsaydı ‘denizcilik ve ulaşım’ sektörü bugün kimin kontrolünde olurdu acaba?

İlk biyolojik çalışmaları yapan Akşemsettin, fethin sonrası bir köşeye uzlete çekilmeye zorlanmasaydı kim bilir bio-kimya da ne aşamada olacaktık?

‘Ama Osmanlı Padişahları, âlim ve bilginleri korumuş ve himayeleri altına almışlardır’ itirazını duyuyoruz. Aslında bu, koruma ve himaye değil kontrol altında tutmadır. İslam devlet yöneticileri her zaman alim ve bilginlerden çekinmişlerdir. İşlerine geldiği noktada onları kullanmış ve kullanmak istemişlerdir. İmam-ı Azam Ebu Hanife, Ahmet bin Hanbel ve İmam Şafi gibi âlimler, devlet iradesinin yönetim zeminlerini sağlamlaştırmak için onlardan istediklerini yapmadıklarından işkence ve zulme maruz kalmışlardır.

İslam devlet yöneticileri, hükmetme güçlerini kaybetmeyi hiçbir zaman riske atmamışlardır. Evhamlanmaya vesile olacak icat ortaya koyan Hazerfen derdest edilip susturulmuş; çok geniş bilgiye sahip Piri Reis Akdeniz’in kuytu köşelerinde derin bir gücün zoruyla ortadan kaldırılmıştır.

Meşruiyet zeminlerini kaybetme endişeli yönetim, başlangıçta rasathanelere müsaade ederken başka çalışma ve buluşlara müsaade etmemiştir. En fazla yol verilen yönetim zeminlerini desteklediği

için mimari, özellikle ‘dini mimari’ olmuştur. Bunun için o dönemlerin eserleri olarak hep tarihi camileri, köprüleri ve kervansarayları ayakta görürüz. Mimarının alasını yapan zekâ, gayret ve çalışmalar elbette ki diğer çalışmalarında en güzelini yapacaktır.

Geri kalmışlığımızı, birazda, İslam toplumlarında devlet idaresinin, toplumu en ücra köşesine kadar sarıp sarmalayıp dehşetini hissettirdiği ‘yönetim iradesinde’ görmek gerek.

Lale devriyle başladığımız Batılılaşma ve ilerleme çalışmalarının yüzyıllar geçmesine rağmen hala yerinde saymasını, salt dinde ve toplumda aramak yerine biraz da ‘devlet iradesinde’ aramak lazım değil mi?

BAŞA GELEN

Bunca yıldır dertli başa
Ne geldiye dilden geldi.
Talih hiç yüz vermedi ya
Kimi zaman elden geldi.

Deli gönül kaç kez yandı.
Her mevsimi bahar sandı.
Lale, menekşeye kandı.
Asıl darbe gülden geldi.

Ayna sandım ben her yüzü.
Senet bildim tatlı sözü.
Sırtımdaki bıçak izi,
Dost bildiğim kuldand geldi.

Kesilince çatlak sesler,
Yalnızlığı hüznün besler.
Yatak ister, yorgan ister,
Sanki uzak yoldan geldi.

Ayva, tadın çok burukmuş.
Meğer gardım pek çürükmüş.
Behey dünya ne yumukmuş.
Sağ gösterdim soldan geldi!

Ali AKÇEKEN

BİR GÖNÜL REHBERİ: İSA KAYACAN

Melihat ECEVİT

Prof. Dr. İsa Kayacan, kendi açısıyla Burdur’u ve Burdurluyu en iyi şekilde anlatır. Burdur’u yaşayan bir Burdurlu olarak kendi gözü ve kalemiyle sayfalara aktarmaktadır. Bir kültür elçisi olan Prof. Dr. İsa Kayacan onlarca rekorun sahibi olup çalışmalarıyla insani değerleri öne çıkarmış mümtaz simalardan biridir.

Türk yazı ve edebiyatında en çok yazı yazan bir üstat olarak Türkiye’nin tüm Anadolu gazeteslerinde bıkmadan, usanmadan çalışmalarına devam etmektedir. Araştırmalarıyla gelecek nesillere bir tarih olacağından hiç şüphemiz yoktur. Mütevazı, saygınlığı, derin tecrübe sahibi oluşuyla topluma mal olmuş, duayenlerden biridir. Bitmez tükenmez yazılarıyla şiirleriyle Anadolu basınında ayrı bir yeri vardır. O, sevgiyle, saygıyla yazdığı değerli yazılarıyla bir gönül rehberidir.

Prof. Dr. İSA KAYACAN’a

Bu kadar düşünüp durma Burdur’u,
Biraz da başkaları düşünsün!
Üzme bu kadar kendini,
Burdur yerinde durup duru.

Ne zaman Burdur denilse,
İçin titrer, üşürsün.
Burdur’un yükünü,
Omzunda taşırsın.
İstersen, sor, soruştur Burdur’u,
Gözün arkanda kalmasın,
Burdur yerinde durup duru.

Burdur yüreğinde duman duman,
Demedin, yandım el aman!,
Hasret çektin bunca zaman,
Gel de gör Burdur’u,
Burdur yerinde durup duru.

İçinde yaşadığı toplumda erdemli insan olmak için, evrenselleşmiş insanı dil, din, ırk, soy gibi olgularıyla değerlendirmeyen kişilerden biri olan sayın İsa Kayacan, insanları seven ve hoşgörüle bakanlardan biridir. Önyargılarının, egolarının, zafklarının, izlerini yok edebilen bir kişiliğe sahiptir.

Erdemli, pozitif düşünce ve iletişim bilincine sahip olan İsa Kayacan, insan olmak için dünyaya gelenlerden biri değildir. İnsan olmanın, uyum içinde olmanın bilincinde olan uyumlarında doğruluğun farkına varanlardandır. Uygun bir şekilde yaşamının önemini fark eden kişi olarak toplumda sevilen, sayılan biridir.

Topluma engin çalışmalarıyla katkıda bulunan İsa Kayacan, sevginin insan olmadaki önemini çoğu yazılarında belirtmiştir. İnsanlara geniş açıdan bakan... Fikir üreten, kendini bulan, seçim yapabilenlerdendir. Düşünce ölçüsünü bilen, topluma ve çevresine vermiş olduğu değerli hizmetlerinden dolayı gönülden tebrik eder, saygılarımı sunarım.

İSA KAYACAN

Yol arkadaşı olmuş,
İyilik, güzellik, doğruluk,
Erdemli yaşama,
Yelken açmış mutluluk,
Farkında olmak,
Ruhundaki olgunluk.
İsa Kayacan,
Mütevazı, saygın,
İnsan olmanın,
Usulüne uygun bir soluk,
Düşünce ölçüsü,
Doğaya sorumluluk.

BARIŞ NIÇİN YOK?

Arzu KÖK

1 Eylül Dünya Barış Günü. Ama barışı bilemeden büyüdük biz. Gökyüzü yakın, ölüm hep uzaktı bize. Doyasıya sevemedik yetiştik. Ahlak zabıtası kol gezdi etrafta, disiplin yönetmelikleri, masallar, masallar... Utangaç çocuklardık, günah gibi gizliydi buselerimiz. Coşkularımız hep en derinlere gömüldü. Dövüştüğümüzde alkışlandık, seviştüğümüzde ayıplandık, dışlandık. Yazık ki barış nedir, bilemeden büyüdük. Şimdi savaş çanları çalıyor, neymiş getireceklermiş barışı. Gerçekleri görmeli ve sevmeliyiz, önce kendimizi ve çevremizi...

Küs olmayı bırakıp, gidip gelmeliyiz birbirimize. Kaç dostunuza gidip geliyorsunuz? Kaç komşunuza? Sevgilinize gidebiliyor musunuz? Kendinizi? Yüreğinize? Düşüncelerinize? Sevmezsek barış

olmaz, sevmeli! Ama nasıl? Kimi? Küskün olduklarımızı. Peki, kimdir küs olduklarımız?

Herkesin ağzında bir türkü; barış gelsin. Peki gelsin. Barış güvercinlerini uçuralım dört bir yandan. Bir bahar ülkesine dönsün yurdumuz. Dünyada huzur hüküm sürsün, herkes kardeş kardeş yaşasın.

Savaşmayalım. Sevişelim. Ama gerçek diğer taraftan bakıyor bize, gülerken, ağlayarak... Böyle bir dünya, böyle bir barış olmaz. Savaş alinyasıdır bu dünyanın. Çatışma, kavga... "Var olmak için dövüşmek gerek" öyle düşünüyor insanoğlu. Oysa var olmak için sevmek gerekir. Soruyor yanındakine; "Var mıyım?" Bu düzende sözünü geçirebiliyorsan varsın. Eziyorsan, eziliyorsan, etkiliyor, etkilenabiliyorsan varsın. Yarışıyorsan varsın. Bu dünyanın ruhunda savaş var. Ruhunda güç kavgası var.

Barışı kavgada, savaşta bulanlar var bir de. Huzuru kavgada arayanlar var. Çünkü sevmiyorlar, aramıyorlar. Onlar ki sevmiyorlar, soramıyorlar, belayı hayra yoramıyorlar... Sevmeyi bırakın var olmayı bile unutmuşuz birçoğumuz. Biri tanımlasın istiyoruz devamlı. Oysa sevmek tanımla olmaz ki. Sevmenin de varlığın da tanımını yok ki.

Niçin barış yok? Çünkü barışa düzülen onca övgü boş. Kardeşlik, eşitlik, demokrasi, insan hakları... Boş. Boş söz onlar boş. Doldurulmuş. Doldurulmuş bir dünya, alıkoyuyor bizi barıştan. Dolduruldukça dövüşüyoruz, dövüştükçe dolduruluyoruz.

Neden yok barış? Çünkü sevmek yanlış anlaşılabilir. Bağırılıp çağrıldıkça sevildiği anlaşılabilir. Ama atlanmış, sevgisiz barışların kalıcı olmayacağı. Hep karışılmış, karıştırılmış barış. Barışı getirmeye çalıştıkça götürmüşler. Kendi ayakları üzerinde duramayana, kendi gözleriyle göremeyenlere barış haram. Karışana da haram, dayatana da.

Hepimize evet hepimize barış haram dostlar. Sevmeli dostlar, sevmeli. Sevmezsek barış olmaz. Barış diye yaşadığımız derin bir gaffettir. Her barışın ardındaki savaşı, küskün yürekleri, çaresizliği anlamadıkça barış olmaz. Gerçekleri haykırmadıkça barış olmaz. Barış istiyorsak eğer, sevmeli ve haykırmalıyız gerçeği. Gerçek, yârimiz olmadıkça olmaz, gelmez barış...

Tokat Şairler ve Yazarlar Derneği tarafından 2006 yılından bu yana çıkarılan Tokat'tan Mısralar Şiir Antolojisinin üçüncü de yayımlandı. 26 şairin yer aldığı antoloji 166 sayfadan oluşuyor ve 26 şairin yüzlerce şiirini bir araya getiriyor. Üniversitelerin edebiyat bölümü öğrencileri ile liselerde şiir yazan ve edebiyatı seven gençlere çok faydalı olacağına inandığım bu antolojinin başta Tokat olmak üzere üniversite ve liselerin kütüphanelerinde bulunmasının çok faydalı olacağına inanıyorum.

Tokat'tan Mısralar-2'de olduğu gibi, Tokat'tan Mısralar- 3'te yer alan şairlerin bu antolojide yer alan şiirlerinden seçtiğim birer dördlüğü sizinle paylaşmak istedim. Şairlerin isme göre, alfabetik sıra ile sıralandığı kitapta, kitaptaki sıraya göre her şairden bir kıtayı paylaşmak bana mutluluk verdi.

1. Ahmet Divriklioğlu, “Kalbimi Rehin Bıraktım” şiirinin ilk dördlüğünde bakın nasıl sesleniyor bize:

“Yandım, kül yığımıyım, sağa sola savrulan
Kasırgalar uçurdu, dumana karıştım ben
Dedimse gücüm yok bu hâlde dayanmam
Ayrılmaz bütün oldum, her zora alıştım ben”

2. Ali Rıza Arı, “Gardaş” şiirinin 2. dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Hanene vardım lokmanı yedim
Birkaç gün eyelendim, yanında kaldım
Muhammed Ali'yi gönülde buldum
Kusur nedir bilmem, göremem gardaş”

3. Bekir Yeğnidemir, “Ey Neyzen” adlı şiirinin ilk dördlüğünde bakın bize nasıl sesleniyor:

“Üfle ney'e ki arşa yükselen seda geri gelmez
Bu bir niyazdır ki, bigâneler gittiği yeri bilmez
Bülbül idi bir zamanlar güle, lahuti dilimiz
Kırdık gülü, bülbül küstü, virane gönlümüz
gülmez”

4. Burhan Kurddan, “Hiç Doyum Olmaz” şiirinin 3. dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Birileri derse şunun şuyunu var.
Bizim oraların billur suyu var.
İnan ki ardında bin bir kuyu var.
Bizim bu ellere hiç doyum olmaz.”

5. Celaleddin Çınar “Yanar Bedenim” adlı şiirinin 4. dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Derdimin çaresi amansız yellere

Sürüklesin beni, ırmaklar seller
Kucaklasam hemen denizler göller
Ateşler içinde yanar bedenim”

6. Dilek Yeğnidemir “Gözlerini arıyorum” adlı tek dördüklü şiirinde bize şöyle sesleniyor:

“Zaman eridi ellerimde
Pul pul düştü saniyeler
Bir kum fırtınasında
Gözlerini arıyorum”

7. Halil Konyalı , “Selam sana” şiirinde ilk dördlükte Peygamberimize şöyle sesleniyor:

“Hazreti Muhammed'im
Sevgili peygamberim
Benim canım efendim
Salat sana, selam sana”

8. Hamdi Ertürk, “Güzel yaşamak” şiirinin son dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Yüreğine doldur tüm sevgileri
Hoşgörü olsun yolun rehberi
Ararken her yeni güzellikleri
Yaradını bulmak, güzel yaşamak.”

9. Hasan Akar, “Odlanmış Yüreğim” şiirinin ilk dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Düşmüşüm kırlara yeniden odlanmış yüreğim
Beklerim sabırla bir damla rahmet yağar diye
Bir gül uzatıyorsa bahçesinden nazenin
Düşünürüm almayıp da sessiz bakışım niye?”

10. Hasan Taşdelen, “Çengelli Köyü Kuruldu” adlı şiirinin ilk dördlüğünde şunları söylüyor bize:

“On sekiz metreden suyu buldular
Toprağın altına dere kurdular
Dönme dolap ile murat aldılar
Oturup kaldılar burada böylece.”

11. İbrahim Kılınç, “Kibir” adlı şiirinin 2. dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Çoğumuz şöhrete üne yöneldi
Güce taptı, yanlış yöne yöneldi
Yarım bıraktı, güne yöneldi
Sardı insanları bu virüs bir bir”

12. Mahmut Hasgül, tek dördüklü “Çok Şükür” şiirinde bize şöyle sesleniyor:

“Kader cellâdının elinde şiir
Kaç dudakta ağlar, yorgun mısralar
Ey elleri ellerime mesafeli yâr
Her şeyi baştan başlamak için
Çok şükür ki ölüm var.”

13. Mehmet Tüter, “Dargınım” adlı şiirinin son dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Garip Tüter nerde kalır hallerim
Akşam sabah Hakk’a dua eylerim
Tabutun içine konup giderim
Dünya bana ben Dünyaya dargınım.”

14. Metin Falay, “Birliğe Çağrı” adlı şiirinin ilk dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Gel yıkalım tabuları
Senlik benlik olmasın.
Bir kılalım duaları
Arada ellik olmasın.”

15. Muhsin Demirci, “Birlik” adlı tek kıtalık şiirinde bizlere şöyle sesleniyor:

“Kader bir, kıvan. Aynı ve aynı tasa
Ayrıya gayrıya düşmeyiz asla.
Sen kendini öz diline yasla
Ülke bir, vatan bir, bayrak birdir
Birlik olduğun gün cihan senindir”

16. Mustafa Coşkun Hocamız ise, “Ben Onu Sevdim” şiirinin ilk dördlüğünde bakın bize nasıl sesleniyor:

“Ben onu sevdim
Elini tutmadım, sevgimi söylemedim
Ama tam şuramda hissettim
Ben onu, ben onu sevdim, sevdim.”

17. Nesrin Tüccar, başlığı olmayan dizelerinden birinde şöyle sesleniyor bize:

“Uzun bir bekleyiş!
Tüm kelimelerin anlamını
Yitirdiği yavaş yavaş
Özlem!
Tarifi imkânsız duygu içimde
Sessiz çığlıkların sana,
Kendine isyanı bu”

18. Nihat Aymak, “Aşka Dair” şiirinin son dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Acı çekmek başka bir şey,
Gönül yarası başka.
Ne bir hekim, ne bir ilaç,
Merhem olmaz ki aşka.”

19. Remzi Zengin, “Efkâr” adlı şiirinin ilk dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Yine efkâr bastı, kalmadı neşem
Gönlümün sultanı gelmedi bugün
Göremedim kara gözlü ceylanı
Sabahtan beridir gülmedim bugün”

20. Saffet Çakar, “Mümin” adlı şiirinin ilk dördlüğünde şöyle sesleniyor bize:

“Biliriz haddimizi, O, sultan biz, gedayız,
Kırmışız zulmetli bağları abd-i Hüda’yız.
Arz, yedi kat gökle sekiz cennet bizimdir,
Sonsuzluk bizim... Hem mazi ve hâl ferdayız.”

21. Sündüs Akça, “Gelin Olmaz mı?” adlı kısa şiirinde şöyle sesleniyor:

“Ağlamaya hazırım sanki
Bulutlar alçaldı gene gözlerimde
Bir dokunaklı ezgide
Bir de dokunaklı sözlerimde
Tek tek gelin olmaz mı bu gece
Yüreğim kaldıramaz sonra
Bir gelincik yaprağındaki
Bir o kadar ince
Bir o kadar içlice...”

22. Süreyya Kaya (Karacakız) memleketi Tokat’a yazdığı “İlim Tokat, Dilim Tokat” şiirinin ilk dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“İğde ağacımın yazma deseni,
Bakır semaverde karşılar beni,
O çayın lezzeti özetir seni.
Ben senin sevdalın oldum TOKATIM
Sende sevdaları buldum TOKATIM.”

23. Şerare Kıvrak, “Sevgi Özeldir” şiirinin son dördlüğünde bakın bize neler anlatıyor:

“Meftunun oldum ey serv-i nazım
Vuslatın ki tüm ömre bedeldir
Nezreyledim sinemi şems-i baharım
Sevgi tane tane sözde güzeldir”

24. İşitme engelli yazar Turan Yalçın, “Dostluk Ne Güzel” şiirinin sonunda şöyle sesleniyor:

“Dünya oyun eğlence, bizim için değil de,
Gel alnından öpeyim, dostum biraz eğil de.
Dostluklar kutlanmalı, dostluklarda coşmalı.
Her bayramda el ele mutluluğa koşmalı.”

25. Görme engelli şairlerimizden Yunus Yılmaz ise, “İdamlık” şiirinin ilk dördlüğünde bize şöyle sesleniyor:

“Saçların geceleri andırır gözlerime,
Ben pazar ardı doğmuş bahtsız pazartesiyim
Yağdı hülyan serabın sağanak gecelerinde!
Çılgına kök salan o yalnızlığın sesiyim”

26. Zeynep Özgüçenç, “Seçim” adlı şiirinde şöyle sesleniyor:

“İki kişiydi başucumda
Bana seç dediler
Göstererek iki şeyi
Biri hayat, biri ölüm.”